

Nas tednik Kronika

kulturno - politično glasilo.

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto / številka 15

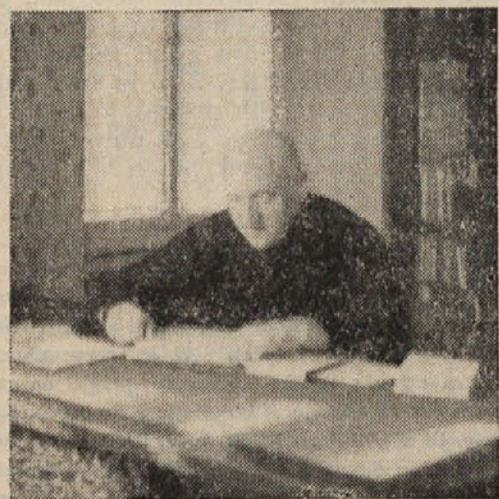
V Celovcu, dne 11. aprila 1958

Cena 1.50 šilinga

60-letnica

mil. prelata dr. R. Blümla

V sredo 16. t. m. slavi mil. prelat dr. Rudolf Blüml svojo šestdesetletnico. Življenjski jubilej našega odličnega rojaka nam je dobrodošel povod, da mu s skromnimi vrsticami izrazimo naše čestitke kot izraz naše prisrčne hvaležnosti slavljenca. Sinovi in

hčerke se ob njegovem slavnostnem dnevu v duhu zgrinjamo okoli jubilaranta-očeta z eno samo iskreno prošnjo: Vsemogočni nam ga ohrani še mnogo, mnogo let!

POT NJEGOVEGA ŽIVLJENJA. — Jubilarant je osmi izmed desetih otrok preprostih značajnih staršev naše Zilje. Že kot šolarčka celovške benediktinske šole ga odlikuje njegov prvi učitelj Klebermass. Maturanta - odličnjaka celovške gimnazije presesteti izbruh prve svetovne vojne. Kot enoletni prostovoljec obiskuje častniško šolo na Reki in je nato zaposlen kot oficirski aspirant ob švicarski meji. Po vojni obiskuje teologijo.

Svojo prvo sveto daritev daruje v domači vasi Krnici pri št. Pavlu, nakar se mudi in korajžni duhovnik pada na Dunaj nadaljevat bogoslovni študij. Kot samostanski duhovnik in hišni kaplan se tam sreča s tedanjim avstrijskim kanclerjem dr. Seiprom, ki podjetnega koroškega duhovnika takoj pritegne v svoj ožji krog in ga odlikuje s svojim očetovskim zaupanjem. Z dvojnimi doktoratom se nato vrne v Celovec in začne tukaj svoje duhovniško, književno in kulturno delo, katerega vrši do danes z zgledno tenkovestnostjo in marljivostjo.

DUHOVNIK. — Svoje duhovniško delo prične z izgradnjo tedanjega tajništva Karitas v celovški Mohorjevi hiši, ki postane z njegovim delom centrala novega duhovnega poleta med nami. Od 1929 do 1932 upravlja rožansko župnijo št. Janž in nudi tam nazorno sliko, kako naj se vodi in udeležuje sodobna fara v svojih stanovih. To so hkrati leta našega duhovnega preroda v duhovnih vajah domov v Melvičah, Šmarjeti, Tinjah — tudi trud in uspehi dela našega današnjega slavljenca. Naduse večšega duhovnika kmalu nato pozove nadpastir v stolni kapitelj in ga imenuje za stolnega župnika. Hkrati ga delegira kot zastopnika Cerkve v tedanji koroški deželni zbor. S Hitlerjevim prihodom mora dr. Blüml v zapor in nato iz dežele. Po štiriletni duhovni samoti sledi povratek domov, a koj nato ga težka bolezen za nova štiri leta odtrga od dela in doma. Leta 1950 mu nadpastir poleg dušnopastirske urada izroči docenturo na celovški teologiji, poveri mu nadzorstvo verouka na koroških srednjih šolah in ga lani odlikuje s častnim naslovom stolnega sholastra.

PUBLICIST. — Prelatovo strmo pot do čima visokega cerkvenega dostojanstvenika spremlja temeljit študij teoloških, filozofskih in družboslovnih ved. Poleg svojih doktorskih razprav „Das Wesen der Organisation“ in „Paulus und der Dreieinige

Iz papeževe velikonočne poslanice

Na velikonočno nedeljo je sv. oče papež Pij XII., sledeč starodavnemu običaju, podelil svoj blagoslov rimskemu mestu in vsemu svetu, ali kot pravi latinska formula „urbi et orbi“, s srednjega balkona bazilike sv. Petra, največje cerkve krščanstva. Pred baziliko se širi velik trg, ki ga v krogu obdaja mogočno kamnito stebrovje. Na njem se je zbrala 200.000 broječa množica. Poleg rimskih meščanov je bilo videti romarje iz vsega krščanskega sveta. Pred blagoslovom je sveti oče spregovoril množici. Dejal je med drugim: Ohranitev trajnega miru in prizadevanje za pravičen mir je danes najbolj dobro delo, ki ga svet najbolj potrebuje. Danes v velikonočnem evangeliju Kralj vseh kraljev poziva zemske vladarje, da s stanovitnostjo in z globokim zaupanjem služijo temu najplemenitejšemu pa tudi najbolj potrebnemu cilju človeštva. Posvetiti mu je treba vse znanje in

trdno voljo, ki jo premore krščanski svet. Odkritosrčna volja po ohranitvi miru, takojšnja odpoved vsemu, kar škoduje miru, poštenost pri obravnavanju vprašanj, ki zadevajo mir, vse to bo končno le pregnalo sence nezaupanja. Ako pa se to ne bo zgodilo, bomo pa vedeli, kdo nosi krivdo za needinost sveta. Nato je sveti oče pozval odgovorne državnike, da posvetijo vse svoje sile ohranitvi miru na svetu.

Papežev govor je poleg zbrane množice poslušalo veliko število tujih diplomatov, za katere je bila pripravljena posebna tribuna. Na tej tribuni je bil tudi avstrijski zvezni kancler ing. Raab, kateremu je vatičansko državno tajništvo že ob prihodu izročilo nemški prevod papeževnega nagovora.

Ko je sveti oče končal, je blagoslovil kličo množico na trgu. Bila je mogočna slika krščanske pobožnosti in zaupanja v namestnika njega, ki je Knez miru.

Pozno maščevanje nad poznanjskimi delavci

Glasilo poljske komunistične stranke „Strankino življenje“ poroča iz Poznanja, da je bilo ondi odpuščeno iz raznih tovarn večje število delavcev zato, ker so hujskali k neredom in kalili mir. Po tovarnah so se pojavili ilegalni letaki, ki so označevali vodstvo tovarn kot „gospodo, ki razkošno živi od krvi in znoj delavcev“. Dan potem, ko so se pojavili ti letaki, je 2000 delavcev v tovarni železniških vagonov stopilo v stavko. Neposredni povod za stavko je bila krivična razdelitev premij za izvršeno delo. Tako so nešolani delavci dobili izplačane enake deleže kot visoko kvalificirani strokovnjaki.

Toda vse skupaj ni nič pomagalo, kajti uprave podjetij so delavce, ki so si upali javno izraziti svoje nezadovoljstvo, enostavno odpustile. Ta svarilni zgled bi naj oplasil ostale. Je pa to obenem maščevanje nad poznanjskimi delavci, ki so pred dvema letoma začeli veliko stavko, katere je kasneje sprožila dogodke znanega „poljskega oktobra“. Takrat je Gomulki uspelo, da je z obljubami pomiril nezadovoljne delavce in prevzel oblast. Toda v zadnjih mesecih je videti, da postaja teror vedno ostrejši. Tudi razmerje med katoliško Cerkvijo in poljsko vlado se je v zadnjem času poslabšalo.

Sporazum med Moskvo in Bonnom

Po dolgotrajnih pogajanjih je bil minuli teden sklenjen sporazum med zapadno-nemško vlado ter Sovjetsko zvezo glede trgovinskih stikov med obema deželama ter o povrnitvi nemških državljanzov, ki so še v Sovjetski zvezi. Pogodba predvideva normalizacijo trgovinskih stikov med obema državama ter povečanje blagovne izmenjave, ki bi do leta 1960 naj dosegla letni obseg 3,13 milijard nemških mark. Dogovorjene so bile tudi medsebojne carinske olajšave.

Po posebnem ustnem dogovoru se bo pa okrog 30.000 Nemcev, ki se še nahajajo v Sovjetski zvezi, lahko vrnilo v Nemčijo. Gre se za osebe, ki so ob izbruhu nemško-

sovjetske vojne, 21. junija leta 1941 imele nemško državljanstvo. Nimajo pa pravice do povratka osebe, ki so po tem času sprejele sovjetsko državljanstvo. Kljub temu pa je Sovjetska zveza obljubila, da bo prošnje takih oseb blagohotno upoštevala, ako njih družinski člani živijo v Zapadni Nemčiji.

Sovjetska zveza bo v Kölnu ustanovila svoje posebno trgovinsko zastopstvo. Pri blagovni izmenjavi bo Zapadna Nemčija dobavljala Sovjetski zvezi pretežno industrijske izdelke, predvsem na področju strojne industrije, dočim bo Nemčija uvažala iz Sovjetske zveze surovine.

in akademikov - laikov je sad njegove šole in zre v jubilarantu svojega duhovnega voditelja. Še pred drugo vojno je član skupnega odbora Mohorjeve družbe in po letu 1938 do razpusta predsednik koroške Mohorjeve družbe. Po zlomu nacizma se na njegovo pobudo začne novo družbino delo in do danes ga Mohorjeva družba šteje med svoje najzaslužnejše odbornike, ki ji ob vsej prezaupanosti stoji ob strani s svojimi nasveti. „Vera in dom“ in „Nas tednik“ štejeta prelata med svoje najzvestejše sotrudnike. Tinjski tečajniki ga imenujejo svojega očeta, sestre in njihove gojenke vidijo v njem svojega duhovnega vodjo.

Zares bogata, naduse bogata žetev! Ob sejavcu - svečeniku, ki je tako razkošno razdal prgišča zlatega semenja, smemo upati, da lebdi nad našim malim rodом božja roka in čuva nad njegovo usodo. Tako velike žrtve imajo svoj globoki smisel. So namig Previdnosti, da naj jih skušamo biti vredni s hvaležnostjo in molitvijo; Boga pa prosimo, da jubilarantu nakloni še mnogo blagoslovljenih let!

Bratski klic v naše doline

»Rojaki, ki vam je na tem, da se koroški Slovenci ubranimo narodne smrti, ne prezrite našega klica na pomoč. Pomagajte nam, prav vsi nam pomagajte in hitro nam pomagajte zgraditi narodno in gospodinjstvo šolo v št. Jakobu v Rožu! Spomladi že naj se začne dvigati iz zemlje trdnjava in rešiteljica.«

Tako je leta 1905 pozival narodni buditelj, mnogozaslužni gospod župnik Matej RAŽUN, v posebni brošurici »Bodoča narodna in gospodinjstvo šola v št. Jakobu v Rožu«.

Krepko se mu je ljudstvo odzvalo. Že čez tri leta je zaželeno ustanova zrasla, da iz trnja in krvavih srag.

Letos obhaja svoj zlati jubilej brez ustanovitelja, ki je zanj izkrvavel.

Rožani, Ziljani in Podjunčani, hvaležni se strnimo dne 27. aprila ob jubilejni sklepni proslavi Kmetijske gospodinske šole šolskih sester v št. Jakobu, da skupno damo čast Bogu ter se hkrati poveselimo vzgoje in narodne omike, ki jo zavod že pol stoletja nudi mladini in narodu. Ustanovitelju pa zakličemo v grob:

Naj danes ti bo slava,
junak, vzgojitelj ljudstva!
Ustanova tvoja sreča prava,
ognjišče našega jezika!

- K R A T K E V E S T I -

NAJSTAREJSI AVSTRIJEC JE UMRL. Na veliki petek v Pfaffenbergu pri Obervellach. Bil je to gorski kmet Franc Weichselbraun, ki je dočkal 106 let.

SVOJ 137. ROJSTNI DAN JE PRAZNOVALA najstarejša Poljakinja, Jožefa Stankoewiczówna. Zena je še čila in zdrava ter je na ta dan sprejela mnogo čestitk.

MNOŽIČNO GROBIŠČE ŽRTEV GESTAPA so odkrili v Lyonu v Franciji. Ko so kopali temelje za novo vojašnico. Izkopali so večje število človeških lobanj in okostnjakov, pokritih z apnom. Trupla so strohnela, pač pa so s pomočjo lesenih tablic z imeni žrtev, ki so jih našli na okostnjakih, mogli ugotoviti identiteto nesrečnikov. Na kraju grobišča je med vojno bila stavba, v kateri so bili uradi Hitlerjeve policije.

IRSKI TERORISTI so minuli teden postavili dva peklenska stroja v severnem delu dežele, ki je pod angleško oblastjo. Pri eksplozijah je bil težko poškodovan neki delavski urad in neka carinarnica. Na tak način hočejo irski fanatiki doseči zedinjenje celotne Irske.

SORAJA, bivša žena perzijskega šaha, ki se je po mohamedanski šegi ločil od nje, ker mu ni rodila moških potomcev, bo odpotovala v Ameriko ter je v ta namen že rezervirala kabino na parniku „Constitution“. Sedaj živi bivša perzijska cesarica v Kölnu, kamor je že prišla ločitvena listina iz Teherana. Kot odpravnino dobi 8 milijonov šilingov, poleg tega ji bo perzijska državna blagajna vsak mesec izplačala še okrog 100.000 šil. vzdrževalnine.

NOVE UNIFORME je dobila sovjetska vojska ter letalstvo. Paradna in običajna službena uniforma bosta iste barve, namreč khaki-rjave. Nova uniforma bo obvezna tudi za maršale, ki so imeli doslej posebne kroje. Mornarica ohrani stare uniforme črne barve.

Politični teden

Po svetu . . .

Razgibana politika kljub praznikom

Velikonočni prazniki niso prinesli zastoja v mednarodno politiko. Za nagel tempo dogodkov je poskrbel predvsem novi gospodar Sovjetske zveze, Nikita Hruščev. Prva njegova bomba je bilo sporočilo, da je sovjetska vlada ustavila poskuse z atomskimi bombami. Obenem je pisal pismo ameriškega predsednika Eisenhowerju, da naj Amerika stori isto. Kazno je, da namerava novi mož v Moskvi nadaljevati politiko presenečenja, ki jo je že doslej diktiral iz ozadja. Razlika je le v tem, da je prej on diktiral pisma, podpisoval pa jih je Bulganin, sedaj bo pa Nikita Hruščev tudi podpisoval pošto sam.

Res je kmalu sledila nova

poplava pisem iz Moskve

Hruščev je pisal vrsti evropskih odgovornih državnikov. Tako so dobili prijazna pisma ministrski predsedniki Anglije, Zapadne Nemčije, Nizozemske, Švedske, Danske, Italije, Belgije, Grčije, Švice, Izraela, Pakistan in Avstrije. Same države, od koder bi ameriške atomske rakete lahko zadele kate-rokoli točko Sovjetske zveze.

Hruščev predlaga angleški vladi, da tudi ona sledi sovjetskemu zgledu in ustavi poskuse z atomskimi bombami. Ostale pa poziva, da se odločno zavzamejo za ustavev atomskih poskusov.

Prvi, ki je odgovoril, je predsednik Eisenhower. Tudi on je za ustavev poskusov z atomskimi orožji, vendar bi s tem ne bilo nič rešenega. Eisenhower ugotavlja, da zgolj ustavev novih poskusov z atomskimi orožji ni dovolj, kajti glavno vprašanje je izdelovanje atomskih bomb. Doslej je bilo namreč že na obeh straneh izvršeno toliko poskusov in so te bombe že tako vsestransko preizkušene, da za nekaj časa prav gotovo ni treba novih poskusov, ampak bo nasprotno treba precej časa, da na podlagi rezultatov teh poskusov izdelajo uporabna orožja. Nevarnost za mir ni več v poskusih, ampak v masovnem izdelovanju atomskih orožij. Zato predlaga Eisenhower prepoved izdelovanja in uporabe atomskih orožij ter uvedbo uspešne mednarodne kontrole, kateri se morajo podvreči vse države sveta. Nadalje predlaga sodelovanje pri raziskavah in poskusih za mirno uporabo atomske energije.

Žvižgi za Nikito v Budimpešti

Toda novi gospodar Kremlja ni samo sedel za pisalno mizo v Kremlju, ampak se je za veliko noč podal tudi na potovanje. Obiskal je Budimpešto, kjer so se mu njegovi tamošnji satrapi pokorno klanjali in ga hvalili kot svojega največjega dobrotnika. Ne tako madžarsko ljudstvo. Poslušalci radia Budimpešta na zapadu so skozi hvalnice uradnih govorov na „masovnih manifestacijah“ v čast gostu iz Moskve slišali ostre žvižge nezadovoljnih Madžarov, ki jih je policija segnala skupaj. To seveda Hruščeva ni motilo, ampak je rekel, da „stoji sovjetska armada na razpolago tudi drugim ljudskodemokratskim vladam, ako bi v njihovih deželah izbruhnil upor reakcionarnih sil“, kot je on imenoval uporno madžarsko ljudstvo. Krivdo za slabe gospodarske razmere, za pomanjkanje živin in drugega blaga pa je Stalinov naslednik kratkoma zvalil na „staliniste“.

Podonavska federacija v znamenju rdeče zvezde

Obisk Hruščeva v Budimpešti pa tolmačijo nekateri opazovalci na zapadu kot začetek sovjetske politike proti satelitom. Izgleda, da namerava Hruščev več potovati kot Stalin in si kočljive položaje ogledati z lastnimi očmi. Tudi dosedanja pokorni izvrševalci moskovskih povelj v satelitskih državah bodo večkrat vprašani za mnenje.

Pojavljajo se celo govorice, da bo Hruščev dal privoljenje za star načrt balkanskih komunistov, namreč za ustanovitev balkanske-podonavske federacije. V to zvezo spravljajo nedavni sestanek maršala Tita s tajnikom madžarske komunistične stranke Kardarjem, ki sta se tri dni razgovarjala v Karadjordjevu, kraju na jugoslovansko-madžarski meji, ki nosi ime po voditelju prvega srbskega upora proti Turkom in začetniku srbske kraljevske dinastije, Karadjordju ali Črnem Juriju. V gradu njegovih potomcev v Beogradu stoji danes maršal Tito. V teh razgovorih bi baje naj bil položen temelj za tesnejše politično delovanje med Jugoslavijo, Madžarsko in Romunijo. Tri-

kot Beograd — Budimpešta — Bukarešta bi naj bil prvi korak k tej novi politični tvorbi, o kateri se v povojnem času mnogo govori, a je bilo doslej malo stvarnega videti.

. . . in pri nas v Avstriji

Domača politika je počivala

zaradi velikonočnih praznikov, prav poseben pa še zato, ker je bil odgovorni krmar državne barke, zvezni kancler ing. Raab, izven mej države. Velikonočno vstajenje je doživel v večnem mestu Rimu, kjer je imel važne razgovore s predstavniki Svete stolice in italijanske vlade. Sprejel ga je sam sveti oče in ga zadržal 20 minut v razgovoru. Po tej avdienci se je iz vatikanskih krogov izvedelo, da se pogajanja med Sv. stolico in Avstrijo glede spremembe konkordata ne bodo tako kmalu začela. To se pravi, da namerava Vatikan počakati, da Avstrija najprej v glavnem izpolni konkordat, čigar veljavnost je pred kratkim priznala. Izgleda, da je Vatikan posebno nepopustljiv glede nerazvezljivosti cerkveno sklenjene poroke, pač pa, da je pripravljen na koncesije glede razveze samo civilno sklenjenih porok. Zvezni kancler o svojih razgovorih s predstavniki Vatikanu ni hotel podati nobenih izjav, vendar se je iz njegove okolice zvedelo, da mu je direktni stik z Vatikanom pomagal do jasne, slike stvarnih možnosti, v okviru katerih bi sčasoma moglo priti do kakega za obe strani sprejemljivega sporazuma.

Tudi glede razgovorov s predstavniki italijanske vlade je bil kancler Raab zelo redkobeseden. Posebno pozornost je zbudil Raabov sestanek z generalnim tajnikom italijanske kršćanske demokratske stranke Amintorejem Fanafanijem, ki je danes brez dvoma najmočnejša politična osebnost v Italiji. Ni nobenega dvoma, da so avstrijski in italijanski politiki govorili tudi o južnotirolskem vprašanju, toda obojestranski molk kaže na to, da do kakega pomembnejšega sporazuma ni prišlo.

Na velikonočni ponedeljek je zvezni kancler zapustil sončni Rim in se z letalom preko Švice povrnil na Dunaj. Ze v Severni

Velikonočni prazniki v Avstriji

Že na veliki četrtek je začela teči živa reka ljudstva po železnicah in cestah. Iz mest so ljudje hiteli na deželo, prebivalci podeželja pa v mesta. Železnice, policija in orožništvo so napeli vse sile, da so bili kos tej poplavi izletnikov. V drugi polovici velikega tedna so na dunajskem kolodvoru našli 650.000 prihajajočih in odhajajočih potnikov. Redni in izredni vlaki so bili do zadnjega kotička zasedeni. Poseben naval pa je bil na vlake proti jugu, v Italijo. Toda tisti, ki so si hoteli prihraniti denar na voznini, so se zelo uštelili, kajti v severni Italiji jih je zajel mrz. Turisti na Gardskem jezeru so se mogli ogreti samo pod odejo, kajti tamošnji hoteli, namenjeni za poletne goste, nimajo peči po sobah. Tisti, ki so šli dalje na jug, na otoke Capri in Sicilijo, so bolje odrezali.

Dunajski avtomobilisti so posebno na ve-

Italiji je naletel na oblake in tudi v Avstriji ga je sprejelo deževno vreme.

Raztreseni vojni minister

Našega obrambnega ministra Ferdinanda Grafa je tudi premagala starodavna želja po južnem soncu, ki je lastna srednje in severnoevropskim narodom in jo je v najbolj poetični obliki opisal Goethe v svojem „Italijanskem potovanju“. On si je za praznovanje velikonočnih praznikov izbral svetovno znano luksuzno letovišče Rapallo. Tako se mu je mudilo na jug, da je pri tem celo pozabil odrediti svojega namestnika za čas odsotnosti. Ko je bil v inozemstvu, od tam brez dvoma ni mogel poveljevati avstrijski vojski. Še prav posebno pa ne iz Italije, ko zaradi južnotirolskega vprašanja razmerje med obema državama ni poseben dobro. Tako je preko praznikov avstrijska vojska ostala brez zakonitega poveljnika. Socialisti so to ministrovu pozabljivost naglo izkoristili, češ kaj se pravi imeti takega obrambnega ministra, ki se bolj briga za svoj zasebni dopust kot pa za varstvo države, dočim morajo davkoplačevalci za vzdrževanje vojašnice šteti težke novce. Spricho obsodbe šestih Južnotirolcev na do smrtno ječo zaradi umora nekega italijanskega financarja pa socialistični tisk meni, da Italija ni najprimernejša dežela za dopuste avstrijskih ministrov.

Tako je velikonočni dopust gospoda F. Grafa postal pereča notranjopolitična zadeva, ker je pač on obenem naš obrambni minister. Kar je pa za navadnega državljana najvažnejše, državna obramba je tudi za časa ministrove odsotnosti dobro funkcionirala.

Italijanska poročevalska služba v slovenščini

Te dni je tiskovna agencija „Italija“, katere osrednji sedež je v Rimu, ustanovila svoje posebno uredništvo v Trstu. Ta agencija ima po vsej Italiji razširjeno poročevalsko mrežo in zalaga italijanske in inozemske časopise s splošnimi novicami, ki jih pošilja po daljnopisu (Fernschreiber), objavlja pa tudi posebna poročila o gospodarskih vprašanjih, gledaliških in drugih prireditvah ter o problemih mednarodnega katoliškega življenja. Poleg tega bo pa tržaško uredništvo izdajalo poseben informacijski vestnik v slovenščini.

SLOVENC

doma in po svetu

Umrli je prof. Rajko Nahtigal

V Ljubljani je dne 29. marca v starosti 82 let umrl univ. prof. Rajko Nahtigal, slovenski jezikoslovec svetovnega slovesa. Rodil se je pokojnik leta 1877 v Novem mestu, kjer je obiskoval gimnazijo. Jezikoslovne študije je dovršil na univerzi na Dunaju, kjer je delal v slovitnem seminarju slovanskega jezikoslovca prof. Jagića. Dve leti je nato izpopolnjeval svoje znanje v Rusiji, kjer je bil v uku pri akademikoma Šahmatovu in Fortunatovu, ki sta bila največja strokovnjaka na tem področju. Po povratku na Dunaj je več let poučeval rusščino na ondodnih visokih šolah, a leta 1913 je po smrti prof. Štreklja bil imenovan za profesorja slavistike na univerzi v Gradcu. Leta 1919 je odšel v Ljubljano, kjer je postal prvi dekan filozofske fakultete novoustanovljene slovenske univerze. Ustanovil je Slovanski institut in je do leta 1953 bil njegov predstojnik. Poleg vzgojnega dela na univerzi pa je pokojnik z veliko vnemo gojil znanstveno raziskovalno delo. Sam je v svoji dolgi življenjski dobi izdal 100 knjig in razprav. Mnoge med njimi veljajo kot temeljna dela slavistike. Zato so izšla tudi v tujih jezikih ter jih priznavajo in uporabljajo strokovnjaki po vseh univerzah na svetu. Bil je velik človek, Slovenec in znanstvenik.

Leningrajski balet je gostoval v Ljubljani

V opernem gledališču v Ljubljani je minuli teden nastopila z izbranim programom skupina solistov „Leningrajskega baleta“, ki je iz prestolnice nekdanje carske Rusije, Petrograda, prispel na gostovanje v Jugoslavijo. Nastopila je v Beogradu, Zagrebu in v Ljubljani. Kljub temu, da so Petrograd leta 1917 prekrstili v Leningrad in je bila Moskva znova proglašena za politično prestolnico, je Leningrad ohranil še naprej vlogo prvega umetniškega in kulturnega središča Rusije. Gostje so ljubljanskemu občinstvu pokazali baletno umetnost na najvišjem nivoju, saj so prišli iz domovine največje plesne umetnice vseh časov, Ane Pavlovne.

Konzul Vošnjak gre za poslanika v Pankow

Jugoslovanski generalni konzul v Trstu, Mitja Vošnjak, ki je pred leti opravljal isto službo v Celovcu, je dne 28. marca vzel slovo od Trsta, od koder odide na novo službeno mesto kot prvi veleposlanik Jugoslavije v Vzhodni Nemčiji. Poslovilnega večera se je udeležil najvišji predstavnik italijanskih oblasti v Trstu, vladni komisar Palamara, predsednik pokrajinskega sveta Gregoretti, policijski predsednik De Nozza ter večje število drugih uradnih gostov. Goriški „Katoliški glas“ poroča, da je bil generalni konzul Vošnjak tri leta v Trstu in da je „med tem časom izvedel vrsto koristnih ukrepov, tako da je postala meja med Italijo in Jugoslavijo sedaj ena najbolj odprtih v Evropi. Da so bile uresničene številne določbe londonskega sporazuma, je v veliki meri njegova zasluga,“ pravi isti list.

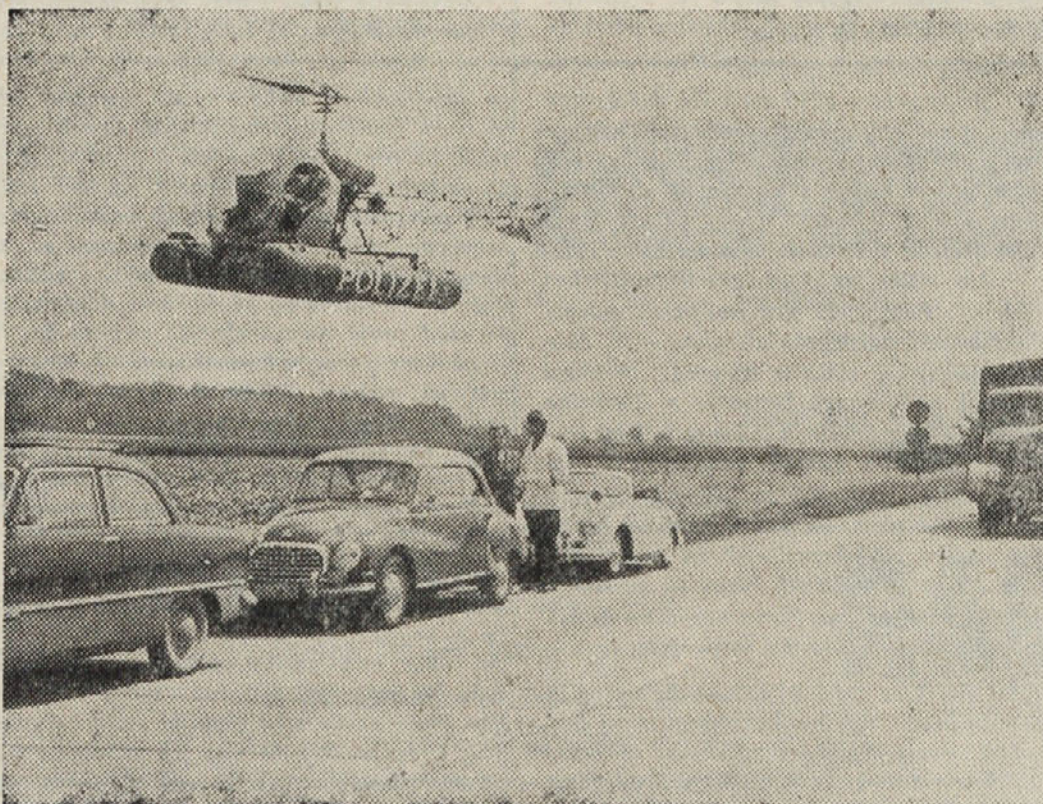
Občni zbor Krekove posojilnice v Torontu

V nedeljo dne 23. februarja je imela v prostorih Ukrajinskega narodnega doma svoj občni zbor „Hranilnica in posojilnica Janeza Ev. Kreka“, ki so jo ustanovili slovenski rojaki pred nekaj leti v Torontu. Poročilo upravnega odbora je podal predsednik ing. F. Pliberšek, za kreditni odbor je poročal dr. A. Kuk, v imenu nadzornega odbora pa je podala poročilo univ. prof. dr. Ljudmila Dolarmantuni.

O stanju blagajne je poročal blagajnik Janez Senica. Prejemkov je imela zadruga v letu 1957 245.000 dolarjev, izdatkov pa 233.000 dolarjev. Gotovine v blagajni je ostalo 21.000 dol. Članom so izplačali 4% dividendo na vloge ter 20% za povračilo plačanih obresti. Zadrugi se je prijavilo 83 novih članov. Kreditni odbor je odobril 72 posojil.

Predavanje v Argentini o Braziliji

V Slovenski hiši v Buenos Airesu (Argentini), je ondodno Društvo Slovencev priredilo izreden prosvetni večer. Izreden zato, ker so imeli v gosteh izrednega predavatelja. Iz Brazilije je prispel g. Vinko Mirt, ki živi v Sao Paulu, za prestolnico Rio de Janeiro največjem mestu Brazilije. Sao Paulo je mesto, ki se najhitreje širi na svetu, ondi industrija zelo naglo raste. Predavatelj je pokazal tudi več slik, med njimi mogočno zvezdarno z najmodernejšimi znanstvenimi aparati ter veliko razstavno rotundo. Obe je gradil ing. Bavdaš, slovenski rojak, ki je dobro znan tudi pri nas na Koroškem, kjer je po letu 1945 preživel več prijetnih let, na katere se rad spominja. G. Mirt je tudi omenil, da živi v Sao Paulu znatno število Slovencev, ki se večkrat shajajo, se dobro med seboj razumejo in prirejajo skupne izlete.

Nemška prometna policija uporablja helikopterje (Hubschrauber) za uravnavanje prometa na velikih „Autobahnen“. Za letošnjo Veliko noč so tudi na Dunaju postavili v službo takega „zračnega policaja“

Kozak na prestolu nekdanjih ruskih carjev

Kako je ključavničar NIKITA prišel v KREMELJ

Ko je pred petimi leti umrl Josef Visarionovič Stalin, je odšel s svetovne pozornice najmočnejši diktator našega časa. Njegova beseda je pomenila življenje cele narode, pomorili stotisoče moških in žensk. Toda ko je umrl, je imel naslov „oče narodov“. Čez dve leti so ga pa njegovi nekdanji sodelavci in dediči proglasili za najstrašnejšega zločinca in samovoljneža vseh časov. Na 20. kongresu boljševiške stranke v Moskvi je tedanji generalni tajnik komunistične stranke Nikita Hruščev z glasom, ki mu je silil na jok, opisoval Stalinove zločine. Nekaj delegatov je pri teh razkritjih padlo v nezavest. Nikita Hruščev je svoj govor zaključil s prisego, da se ne sme nikdar več zgoditi, da bi en sam človek dobil v roko vso oblast. Ko je končal, je 1378 delegatov vstalo in zaploskalo. Bila je potrjena „trajna doba kolektivnega vodstva“.

Minuli teden pa je isti Vrhovni Sovjet z navdušenim ploskanjem poveril Nikiti Hruščevu, generalnemu tajniku komunistične stranke, tudi mandat za sestavo vlade. Po petih letih „kolektivnega vodstva“ je v boju s svojimi tekmeci zmagal in odriinil vse konkurente. Berija, Molotov, Malenkov, Bulganin in Žukov so iz prve vrste na vrhovni sovjetski tribuni padli v brezpomembnost. Nikita Hruščev, mali, debelušni Ukrajinec pa je postal „car vse Rusije“, absolutni gospod, čeprav brez krone. Sam Stalin je rabil dobrih deset let, da si je priporil tako veliko oblast. Hruščev se je tako uvrstil v galerijo velikih ruskih samodržcev, ki gre od Ivana Groznega, Petra Velikega, Katarine II., Lenina do Stalina. O teh nam poroča zgodovina, ne toliko zaradi strašne strahovlade nad ruskim ljudstvom, ampak predvsem zaradi velikih državnihskih dejanj, ki so jih izvršili. Tu pa čaka Hruščeva še njegova velika preizkušnja.

Od kod je novi vladar Rusije

Sovjetska enciklopedija o njegovi mladosti malo pove. Rodil se je Nikita v vasi prav malo pove. Rodil se je Nikita v vasi Kalinovka v Ukrajini leta 1893. Njegov rod pa izvira iz plemena zaporoških kozakov, ki so dali zgodovini vrsto slikovitih postav, bojevnikov, upornikov in hetnamov, med katerimi je veliki pisatelj Nikolaj Gogolj ovekovečil enega, Tarasa Buljbo. Kozaki so na svojih pohodih osvojili puste predele Sibirije in jih pridobili za Rusijo.

Toda Hruščevi so že dolgo prej opustili bojne podvige, roparske napade na poljske vasi in pohode proti Turkom. Oče Nikita Hruščeva je bil rudar, vsaj tako pravijo uradni sovjetski viri. Po drugih vesteh pa je bil kovač in mal kmet. Dejstvo je vsekakor, da je Nikita začel svoje življenje kot ključavničar ob Donu ter da je že v mladosti poznal kmečko delo.

Ko je izbruhnila boljševiška revolucija, je odložil pilo in klešče. Postal je rdeči vojak in se kmalu povzpel do višjih mest. Ob zaključku vojne je bil že poveljnik „proletarske brigade“ in je leta 1920 za svoja voj-

na dejanja dobil najvišje odlikovanje, red „Rdeče zvezde“.

Ključavničar in polkovnik Hruščev je hotel po končani vojni študirati, toda komunistična stranka je rabila sposobne in energične ljudi, zato mu tedanji šef komunistične stranke za Ukrajino, Kaganovič, ni dal dopusta ampak ga vpregel v organizacijsko delo. Postal je tipični partijski funkcionar. Šele leta 1926 je smel iti študirat. Sprva se je vpisal na Industrijsko akademijo v Kijevu, kasneje pa je nadaljeval študije na Stalinovi industrijski akademiji v Moskvi. Tam si je pridobil naslov diplomskega inženirja za tehnično industrijsko organizacijo. Toda z diplomo v žepu se je Hruščev zopet povrnil k političnemu delu. Postal je funkcionar stranke v Moskvi ter bil leta 1935 imenovan za sekretarja moskovskega okrožja. Vendar se je še naprej zanimal za tehnične zadeve. Pri gradnji slovite podzemne železnice v Moskvi je imel on glavno besedo.

Organizator partizanov

Pa kmalu so zopet rabili brezobzirnega človeka v Ukrajini, ki se je — podobno kot dolga stoletja pod carji — tudi pod boljševiki upirala moskovskemu centralizmu. Kot tajnik komunistične stranke v Kijevu je s trdo roko uničil vse „separatiste“. Malo pred izbruhom vojne je — kot priznanje za svoje delo — bil imenovan za člana osrednjega komiteja vseruske boljševiške stranke v Moskvi. Ko je Hitler napadel Sovjetsko zvezo, leta 1941, je Nikita oblekel vojaško suknjo ter si nadel značke generalnega majorja. Njegova glavna naloga je bila organizacija partizanstva v Ukrajini. Dela se je Nikita lotil z njemu lastno odločnostjo. Imel pa je pri tem dobrega zaveznika, namreč nemške oblastnike same, ki so zaradi svoje tevtonske domišljavosti o nadvrednosti nemške rase delali velike napake obenem pa počenjali strašne grozovitosti nad ukrajinskim ljudstvom. To je spoznalo, da so nacisti enaki ali še slabši kot boljševiki

Zlati svečnik o rečnem blatu

Kdor je obiskoval krščanski nauk, se gotovo spomni, da je poleg skrinje zaveze bil sedmokraki svečnik najsvetejša stvar Izraelcev. Stal je v templju v Jeruzalemu. Ko so Rimljani osvojili Jeruzalem, je zmagoviti cesar Tit ponesel s seboj v Rim kot bojni plen tudi sedmokraki svečnik iz čistega zlata. V Rimu je potem izginila sled za to dragocenostjo. Te dni pa je prispela vest, da namerava neka ameriška židovska družba preiskati struge reke Tibere, ki teče skozi Rim, kajti baje leži v njenem blatu znameniti svečnik.

Po zgodovinskih poročilih je sedmokraki svečnik judovskega templja v Jeruzalemu bil dva metra visok. Leta 70 po Kristusovem rojstvu je rimski cesar Tit podjarmil Jude, osvojil Jeruzalem in razrušil mesto s templjem vred. Nato je slavil velik triumf ali zmagoslavni sprevod v Rimu, takrat središču sveta. V spomin na to zmagoslavje

in je zato prišlo za orožje proti tujemu vsiljivcu.

Po vojni je ostal nekaj časa v Kijevu, nato pa je bil znova poklican v Moskvo. Do Stalinove smrti se mali, debelušni mož ni silil v ospredje, zato so ga vsi zapadni „strokovnjaki“ uvrstili med slepe izvrševalce višjih povelj. Toda po Stalinovi smrti je mali mož začel brezobzirno uporabljati svoje komolce in se v petih letih prerinil na vrh.

O zasebnem življenju novega gospodarja Rusije se ve zelo malo. Živi v modernem nebotičniku v Moskvi, v stanovanju kot ga ima na zapadu vsak boljši višji uradnik, povrh tega pa ima v okolici Moskve razkošno vilo ali „dašo“ kot pravijo Rusi. Njegova žena je prav tako male postave in debelušna. Nikdar pa ne sili v ospredje.

Dve značilnosti Hruščeva sta v zadnjih letih postali znani po vsem svetu. Da veliki govori in da mnogo popije. V resnici pijan je bil samo enkrat. Bilo je to v Beogradu pred tremi leti, ko so praznovali spravo s Titom. Baje je takrat, v vinskem razpoloženju, zelo podjetno dvoril Titovi ženi. Pri tej priliki se je izkazalo, da je mož dovzeten za ženske čare, kar so poznejša opazovanja potrdila. Povrh tega pa rad dobro je. Kadar nekoliko več popije, postane izredno živahen in mnogo govori. Tako se je iz Adenauerja in njegovih spremljevalcev, ki so prišli v Moskvo, na banketu norčeval, srebajoč vodko: „Kaj moremo mi zato, da je nastal komunizem. Izmislili so si ga Nemci: Marx in Engels sta bila vendar Nemci! In juho, ki so jo sami, skuhali, naj še sami pojedol!“ Ne izbira izrazov, je zelo prostodušen, včasih celo duhovit, a kljub temu vedno ve, kaj govori.

„Strokovnjaki“, ki so sina zaporoškega kozaka ocenili kot „slepega izvrševalca višjih povelj“ so se zelo motili. Zviti kozaški potomec je vedel, da je pod Stalinom nevarno postati preveč znan, zato se je lepo držal v ozadju in čakal, da pride njegov čas. Prišel je in znal ga je izkoristiti. Ko se bodo v kratkem zapadni državniki vsedli z novim gospodarjem Rusije za zeleno mizo, bodo imeli pred seboj moža, ki je tako spreten in lokav kot je bil Georgijec Stalin, obenem pa človeka, ki zna uživati dobroto življenja. Bo to preizkušnja za vse.

bil izraelski svečnik shranjen, to svojo narodno in versko svetinjo ukradli in jo vrgli v reko Tiber, ki vali svoje motnornjave valove skozi „Večno mesto“. Menili so, da je v blatnem rečnem dnu svečnik najbolj na varnem pred barbarskimi Goti. Obenem so se s tem maščevali Rimljanom za storjeno svetoskrunstvo.

Zanesljivih zgodovinskih vesti o kasnejši usodi izraelskega svetega svečnika ni. Listine tedanjega časa si med seboj nasprotujejo. Po dokumentih iz dobe cesarja Justinijana, ki je stoloval v Carigradu, je svečnik leta 455 postal plen Vandalov, ki so osvojili in požgali Rim. Vandali so potem odnesli s seboj v Kartagino, kjer pa jih je premagal vzhodnorimski vojskovodja Belizar. Tako je prišel svečnik v Carigrad, Justinijan ga je podaril krščanski verski občini v Jeruzalemu. In potem se skozi dolga stoletja nič ni slišati o sedmerokrakem svečniku.

Sicer pa zakrivajo valovi Tibere še mnogo drugih skrivnosti. Strokovnjaki menijo, da mora biti v različnih plasteh blata, ki jih je voda skozi stoletja nanesla, skrit pravcati muzej orožja iz vseh dob nad dvatisočletne zgodovine Rima. Orožju delajo družbo še mnoge dragocenosti, nakit in denar. Kadarkoli so se pred mestnim obzidjem pojavile vojske tujih osvobodilcev, so prebivalci metali v reko, ki reže mesto v dva dela, dragocenosti, predvsem pa orožje, ki bi jih pred očmi novih gospodarjev prav gotovo kompromitiralo in izpostavilo smrtni nevarnosti. Pri raznih gradbenih delih in regulacijah rečne struge so našli marsikaj zanimivega.

Globlje greš, dalje sežeš nazaj v preteklost, kot da bi listal po čudoviti knjigi. Najvišja plast, ki jo še napaja voda, vsebuje puške in kokerde republikanske dobe okrog leta 1848. Ko se je namreč po republikancih pregnani papež Pij IX. s pomočjo francoskih čet vrnil v Rim, je vsakdo gledal, da se je znebil orožja in republikanskih kokard in hitel pozdravljati novo oblast. V naslednji globlji plasti so našli orožje iz napoleonskih vojn, še niže pa orožje iz leta 1527 ko so nemški „Landsknehti“ osvojili in temeljito oplenili bogato mesto.

Že v prejšnjem stoletju so pri gradnji nekega mostu naleteli na krasne kipe iz marmorja in brona. Med temi je bil tudi sloviti kip „Apolona iz Tibere“ ter rimskega boga pijancev in veseljakov Baka (Bacchus).

V zadnjih 100 letih je bilo izdelanih že več načrtov za temeljito raziskavo rečnega dna Tibere. Prav posebno daleč so prišli leta 1875, ko je nekaka starinarska mrzlca zajela Evropo in je vsakdo, ki je hotel veljati za kulturnega človeka, moral nekje grebsti v zemljo in iskati ostanke minulosti. K temu se je pridružila še pravilica o ogromnem zlategem zakladu, ki baje leži na rečnem dnu. Kljub temu pa vsi ti načrti niso bili nikdar izvedeni, kajti oblast ni dala nikdar za to potrebnega dovoljenja. Treba bi bilo reko začasno speljati drugam in potem kopati v suho rečno dno. Toda inženirji so ugotovili, da zaščitni zidovi, ki varujejo mesto pred poplavami te nestalne reke, stoje na šibkih temeljih in da bi se pri izkopavanju rečnega dna bržkone sesedli v blato. Zato je dvomljivo, da bodo podjetni Zidje iz Amerike imeli kaj več sreče z dovoljenjem za iskanje zatega svečnika.

nju, da prispe k svoji armadi in doseže morda še pomoč inozemskih vladarjev, ki so nujno postajali vse bolj zaskrbljeni radi razvoja dogodkov v Franciji in radi silnega odmeva, ki so jih našli ti tudi v njihovih deželah, zlasti še nemških. Posebno velik del prostovoljcev in seveda večina framasonov je prvi čas navdušeno pozdravljala zlom francoske absolutistične monarhije in proglas o „pravica človeka“, a najbolj vročevrni so celo sami hoteli v Francijo ter potem tam v večji ali manjši meri sodelovali pri revoluciji. Pa tudi francoski revolucionarji sami so imeli največji interes na tem, da bi pridobili na svojo stran javno mnenje zlasti v sosednjih državah in da bi tako preprečili, da se te ne bi vmešale v revolucijo. V ta namen so skušali razviti po vseh državah živahno propagando zase, pri čemer so jim posebno dobro služile framasonske lože in tisoči Francozov, ki so služili tedaj po srednji in vzhodni Evropi kot vzgojitelji, učitelji i. dr. po plemiških in bogatih meščanskih hišah. Ta njihova prizadevanja tudi niso ostala brezuspešna, kajti velika večina prosvetljskega izobraženstva (zlasti časnikarji in pisatelji) je izprva odkrito priznala svoje simpatije za revolucionarje, marsikje so se snovali krožki, ki so širili podobne ideje in po nekaterih nemških mestih je prihajalo celo do izgradov v tem smislu. Prosvetljeni cesar Leopold II. je dolgo časa celo sam simpatiziral z Montesquieu-jevimi idejami in deloma tudi z Rousseau-jevimi nazori, ker je pričakoval od njih preporod Francije, ki ga bodo morali radi ali neradi posnemati tudi vsi drugi vladarji v splošni blagor narodov.

(Dalje prihodnjič)

FRAN ERJAVEC, Pariz:

KOROŠKI SLOVENC

III. del.

I.

Škofe in župnike naj bi si volilo ljudstvo samo, kakor tudi vse ostale javne nameščence. Da bi prebrodili hudo finančno krizo, so začeli izdajati papirnat denar, nazvan „assignati“ (nakaznice), a za njegovo kritje so uporabili zaplenjena cerkvena imetja. Vse je kazalo, da je revolucionarno navdušenje zajelo ves narod in sprostito vse njegove neizrabljene sile, odbili so pa velik del duhovščine, ki je odklanjala prisego na novo ustavo. Toda s tem je duhovščina izzvala proti sebi pravo mržnjo velikega dela ljudstva.

To je bil pa le mir pred viharjem. Nepomirljivi revolucionarji so se organizirali v razne skupine (jakobinci, sanskilotje, i. dr.) in vodili žilavo propagando, isto so delale tudi razne konservativne smeri, a najhujši nasprotniki revolucije so emigrirali v inozemstvo, nekateri da bi našli tam mir, a drugi zato, da bi organizirali oborožen odpor proti revoluciji (središče teh je bilo v Koblenzu in Wormsu, a kraljev brat grof d'Artois je imel v Mantovi razgovore s cesarjem Leopoldom II.). Skušali so pridobiti za beg tudi kralja, kar je pa ta odklanjal, pozneje pa vendarle začel na tihem tudi sam pripravljati beg na svojo pest. Očiten razkroj je začel nastopati tudi v armadi, kjer je prihajalo do ponovnih uporov. Razen tega je nastopil tudi vednotežji finančni položaj drža-

ve, ker so ji ugasnili skoro vsi dohodki in si je morala zato pomagati predvsem s prodajanjem cerkvenih posestev in z vedno novim izdajanjem papirnatih „assignatov“, ki so pa začeli zato tudi vedno bolj izgubljati svojo polno vrednost. Oster razkol je nastal tudi med revoluciji naklonjeno in nasprotno duhovščino, a ob strani te so začele vedno bolj stopati v ospredje že struje, ki niso bile sovražne samo Cerkvi, temveč že celo samemu krščanstvu.

Tako je začela stavba, ki jo je zgradila konstituenta 1. 1789-90 in jo je skušal La Fayette 1. 1790 utrditi, že na spomlad 1. 1791. nevarno pokati. Do kake državljanske vojne tedaj sicer še ni prišlo, toda ne za do voljstvo je naraščalo v vseh krogih. Plemstvo je odbijala odprava fevdalizma, ukinitve starih političnih ustanov je postavila na cesto tisoče malih uslužbencev, naraščanje raznih radikalnih smeri je razkrajalo meščanstvo, a draginja, brezposelnost in pomankanje so razburjale široke ljudske plasti. Razni časnikarji, umetniki, učitelji, častihlepni advokati in posamezni temni elementi so snovali skupine in klube, v katerih so spričo bližajočih se volitev v zakonodajno skupščino vodili demagoško propagando. Plemstvo je podtalno hujskalo proti novemu stanju, delavstvo se je pa začelo organizirati in postavljati mezdne zahteve. Dotlej vodilno meščanstvo se je zbal naraščajočega „demokratskega“ gibanja ljudskih množic in stremelo za tem, da ustavi revolucijo. To ga je nujno zblíževalo z nazadnjaškim plemstvom in s kraljem, a v takem položaju je poleti 1. 1791. naenkrat buknila vest, da je — kralj zbežal.

Ludovik XVI. se je odločil za ta usodni korak v upa-

CELOVEC

RED SLUŽBE BOŽJE V CELOVCU

Vsako nedeljo in praznik je sv. maša s slovensko pridigo in petjem ob 7. uri v kapeli provincialne hiše — Viktringer Ring 19 (poleg Koschatmuseum).

Ob 9. uri je šolarska sv. maša v cerkvi novega bogoslovja (Neue Priesterhauskirche, Tarviser Strasse 30, ob Lendkanalu).

Ob delavnikih pa je vsak dan ob 1/4 na 7 sv. maša v kapeli provincialne hiše.

Slovenski verniki v Celovcu so vabljeni k božjim službam.

Novo poslopje Deželne vlade

Meseca majnika bodo pričeli graditi v Celovcu na mestu, kjer se nahaja botanični vrt v Miesstaler Strasse novo poslopje urada Koroške deželne vlade. Kakor računajo bo poslopje v surovem stanju že do letošnje jeseni gotovo. Namen gradnje je združiti vse urade Deželne vlade, ki se nahajajo raztreseni po barakah in neugodno ležečih poslopih. Uradno poslopje bo petnadstropno in bodo gradbeni stroški znašali 5 milijonov šilingov. Botanični vrt pa bodo preložili na Križno goro.

Za kopalno sezono

Kljub temu, da je še precej dolgo do kopalne sezone, se uprava Strandbad Klagenfurt-See že pripravlja na ta čas. Vsak, ki bi želel najeti za letošnje poletje kopalno kabino, naj se čimprej prijavi na celovškem magistratu (Plakatierungsanstalt). Uradne ure od ponedeljka do petka od 8—12.30 in 14. do 18. ure, v sobotah od 10—12 in od 15. do 20. ure.

Koristna zbirka

Po vseh občinah v Avstriji bodo o priliki svetovnega zdravstvenega dneva pričeli z zbiralnimi akcijami za raziskovanje raka. V Celovcu bodo pričeli zbirati v sredo, dne 9. aprila.

Deželni muzej v Celovcu

bo v drugi polovici meseca aprila spet odprl svoja vrata. Pravkar pripravlja prve posebne razstave, od katerih bo razstava „Indonezija“ obiskovalce še posebno zanimala. Druga razstava je posvečena Antonu Narcolinu.

Naravoznanstveni oddelk Deželnega muzeja bo imel popolnoma novo obliko in bo za en prostor podaljšan. Tudi muzej na Magdalenski gori že sprejema obiskovalce zgodovinskega mesta. Muzej na prostem na Križni gori pa je odprt vsak dan od 8. do 12. ure in od 14. do 17. ure, ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 12. ure.

Ob 10-letnici

Koroške elektrifikacijske družbe KELAG, ki je za vse koroško prebivalstvo važna ustanova, hočemo opozoriti naše bralce, da letos praznuje svojo 10-letnico. KELAG si je s tem, da je razširila svoje električno omrežje po vsej naši deželi pridobila ogromne zasluge in s tem ni napravila ugodnejše življenjske samo vsakemu posamezniku, ampak s tem dvignila tudi vse naše gospodinjstvo, gospodarstvo in tehnične naprave na višjo raven. Uporaba električnega toka je postala za modernega človeka nekaj vsakdanjega. Zanimiva je statistika, ki pravi, da je elektrifikacijska družba imela leta 1948 30.738 odjemalcev električnega toka medtem ko je leta 1957 število odjemalcev naraslo na 86.669.

Zaradi slabih šolskih spričeval

sta si dve štirinajstletni učenki realne gimnazije hoteli vzeti življenje. Deklici sta zaužili spalne praške, toda so jih še pravočasno našli. V bolnici so jima še rešili življenje. Nek drug 13-letni fant pa je izginil in ni nobenega sledu o njem.

SELE

Dne 26. marca se je družina našega šolskega vodja J. Jakliča pomnožila. Želimo novorojenčku Romanu zdravja, staršem pa obilo veselja.

Nimamo navade kakor Šmihelčani razbojnat v listu med svet rojstvo vsakega novega farana, a enkrat bodi izjema! Dne 16. marca se je v Celovcu mlademu paru Andreju Dovjaku, pd. Prisojniku, in njegovi ženi Ljudmili Mariji rodil sinček, ki je v

Pri nas na Koroškem

domači cerkvi pri sv. krstu dobil ime Anton. Krstili so ga stari g. župnik. Iz njegovih rok sta prejela ta zakrament 1. 1930 oče in 1937 mati, pa že tudi 1. 1919 babica otrokova, torej že trije rodovi. Da bi stara mati, hčerka in vnuk bili krščeni od istega duhovnika, je gotovo zelo redek slučaj, zato naj ga izve širša javnost!

ŠMARJETA V ROŽU

(Smrtna žetev)

Meseca marca so poromali v večno domovino prvi Zumrova mati na Kočuhu, ki so vodili vzorno gospodarstvo kot vdova, postavili nov skedenj s pomočjo svojih dobrih hčera in sina Maksa. Lansko leto pa so prenovili hišo, da izgleda kot bi bila čisto nova. Toda njihova skrb se ni omejila samo na materialne dobrine, temveč so z vzgledom pridnosti, vernosti, samozataje in odpovedi, svojim otrokom svetili k višjim idealom. Po daljši bolezni so, okrepani s sv. zakramenti, mirno v Gospodu zaspali. Pogreba se je udeležilo izredno veliko število vernikov iz domače fare in iz sosesčine. Tretjeredna družina v Šmarjeti je izgubila z njo eno svojih dobrih članic. Vsem sorodnikom naše iskreno sožalje.

Dne 25. marca smo položili k zadnjemu počitku Monijevega očeta, Jožefa Plaznika v Zavozah. Spominjamo se ga posebno kot dobrega gospodarja, skrbnega kmetovalca in ljubitelja čebelic. Za vzgled ga lahko postavljamo, da je ljubil svoj rod in rad pomagal bližnjemu. Naj mu bo domača zemlja, ki jo je tako ljubil lahka.

V noči od 25. na 26. marec pa so odšli Hutlnova mama Johana Korenjak iz Dobrave k nebeškemu Očetu po svoje plačilo. Vedno veseli so prenašali trpljenje, ki ga ni bilo malo v njih življenju. Mati —

Domovina — Bog so bili njih najvišji vzori. Kot žena svojega moža Janeza Korenjaka in mati svojih sinov, Janeza in Valentina, ter hčerke Ivanke poznejše sestre Petrovile, je posvetila vse svoje telesne in duševne moči za njih dobrobit, za zemeljsko in večno življenje. Z zgledom je vsem kazala pot k virom moči, ki jih je sprejemala od evharističnega Zveličarja. Prehodila je štiri kilometre dolgo pot vsako nedeljo en do dvakrat, pa večkrat tudi med tednom, kljub obilnemu delu, ki ga je sama opravljala v živinskem in svinjskem hlevu, poleg dela v kuhinji na vrtu, na polju in travnikih. Posnemala je sv. Frančiška Asiškega in bila dolga leta njegova sestra v tretjem redu. Žrtvovala se je kot sveča, ki je zgorovala za svoje. Ko bi lahko imela nekaj pomoči od svoje hčerke, jo je kot šolsko sestro Petronilo darovala Bogu in s tem tudi svojemu rodu za pomoč v zgoji dobrih krščanskih mater. Prišla je vojna in z njo spet novo trpljenje. Poklicali so oba sinova k vojakom in tako se je pomnožilo breme dela, povrh pa še notranja skrb za nje, kajti vedela je, da je vojna krivična in še posebno nevarna za njih duševno življenje. Spet je našla tolažbo v molitvi in izprosila obema srečno vrnitev. Podpirala je svoje otroke v težkih odločitvah za življenje z besedo in svojim materinskim blagoslovom. Pred enim letom je odpotovala v 42tem letu starosti hčerka k svojemu nebeškemu ženinu. Mirno je prenašala to zemeljsko izgubo v trdnem zaupanju, da se bosta kmalu videli. Draga Hutlnova mati! Ohraniti vas hočemo v najlepšem spominu, prosite za nas pri našem skupnem Očetu, da nas podpira v boju za obstanek našega rodu, ki ste ga tako zvesto ljubili, da se ohrani tudi v svojo čast.

Spomin na težke čase

Množica je prvi hip pritajeno zaihtela, nato pa skoro kot enoglasno molila za župnikom: „Daj nam danes naš vsakdanji kruh...“

„Molimo za naše duševne in telesne potrebe, Oče naš...“ Vsa cerkev je molila, pobožno in goreče, bila je to molitev trpečih in zatiranih, krik po usmiljenju in pravici.

Nedolgo za tem se je en delavnik po službi božji župnik še mudil v cerkvi, ko je pristopil cerkvenik in mu povedal, da ga pričakujejo neki gospodje.

„Reci jim, da takoj pridem.“ Pokleknil je pred oltar in se priporočil Bogu. Zle slutnje so ga navdajale, vendar je ostal čisto miren. Takoj ko je stopil iz cerkve, je zagledal dva civilista, ki sta očividno čakala nanj, tretji v uniformi se je sprehajal pred župniščem, kjer je stal tudi avto. Moža v civilu sta pristopila in se predstavila: „Tajna državna policija.“

„Gospod župnik“, je spregovoril starejši ironično, ter obenem oblastno, „z nami morate, zaradi nekih informacij vas potrebujejo.“

Župnik je ostal miren, ni si bil svest kake krivde, vendar je vedel, da to ne igra velike vloge, če je bil kdo „nepotreben“ ali „nezaželen“, se ni veliko spraševalo, je li nedolžen ali ne. Dogodek zadnjič v cerkvi, ko je kljub prepovedi slovensko molil, mu je prišel na misel, vendar ni mogel verjeti, da bi se bil nahajal takrat vmes izdajalec.

„Gospod, Tvoja volja naj se zgodi, Ti veš, da nisem imel nobenih zlih namenov.“

„Ako imate še kaj za urediti, opravite hitro, potem gremo.“ je zapovedujoče silil gestapovec.

„Zajtrkoval se nisem, teš se.“

„Torej hitro, ne moremo po nepotrebnem izgubljati časa.“

Med glasnim pogovorom in smehom sta se začela policista sprehajati pred župniščem, medtem ko je oni v uniformi prevzel vlogo varuha.

„Ali naj vzamem kaj perila s seboj?“ je vprašal župnik. Policist je skomignil z rameni, z roko pa je napravil gesto, češ: ni potrebno.

„Tedad sem pripravljen, lahko gremo.“

Ko je vozil avto skozi vas, so vaščani prestrašeni gledali za njim in ugibali, kam peljejo gospoda. Pred ovinkom se je župnik še enkrat ozrl nazaj, na cerkev in vas. „Z Bogom.“ je rekel polglasno in solze so mu priplavale v oči, kot v slutnji, da ju ne vidi nikoli več...

Nagloma se je razširila po celi fari vest: župnika so odpeljali. Kam in zakaj? A nihče ni vedel odgovora. Da bi ga zaprl, njihovega dobrega župnika, tega nihče ne bi mogel verjeti. Polastila se je ljudi žalost, vendar so se tolažili, da se kmalu vrne. A ni se vrnil, ne prve dni in tudi pozneje ne. Župnijo

Pismo iz Podjune

Ko sem v svoji mladosti pogledal sem ter tja čez meje koroške dežele — kakor je pač nanese ali na nemško stran ali pa na jug, v Jugoslavijo, k Slovincem onstran Karavank ali pa tudi v Italijo, sem precej videl in doživel, kar mi je bilo novo. Pa ne vse! Tako je bilo svojčas splošno znano, da so starši pošiljali svoje otroke na gospodarsko delo na nemško stran, da se naučijo nekaj novega, pa tudi nemščine, ker so šole svojčas bile še precej redke.

Ravno tako pa je bilo tudi znano, da so prišli iz nemškega dela Koroške nemški fantje k nam, ker so jih njihovi starši poslali v naše kraje, prav radi tega, da se naučijo vsaj drugega deželnega jezika. Oče takega fanta, ki je pripeljal svojega sina čez Dravo, mi je sam razlagal, da je dobro, če zna sin vsaj še en jezik, ki se ga v sosesčini najlažje nauči, češ saj se ne ve, če ga enkrat usoda ne zanesa na to stran dežele, ali kot uradnika ali pa v kako drugo službo, pa mu bo lažje.

Vidite, sedaj pa je narobe svet! Sedaj pravijo in pišejo, da se otroci nemških staršev in celo starši sami na vse viže branijo, da bi se v šoli vsaj v prvih letih za slovenske in nemške skupaj vršil tudi pouk v slovenščini. Vem, da ne mislijo vsi nemški starši, (kar je med nami pristnih, po rojstvu in njihovih prednikih, pravih Nemcev) tako nepraktično in vase zaprto; - vem, da sedaj, kakor je postala že slaba navada, ne poučujejo in komandirajo starši svoje otroke in jim pripovedujejo, kaj jim bo enkrat koristilo v življenju, ne, ne, ravno narobe! Sedaj odločujejo tisti otroci, ki se nočejo učiti z drugimi vred in ki bi rajši šli v tem času po svojih, če mogoče ne nadzorovanih potih, kaj jim je prav in kaj nočejo! Saj je šola že tako daleč prišla, da tudi učiteljica ali učitelj otroka skoraj ne sme več po strani pogledati; če pa ga, pa je že joj, — za učitelje namreč!

Najraje bi slovenske otroke, radi par trimoglavcev, virgli iz državnih šol, češ glavno je, da plačujete vse davke. Tako se prilično vrti. Mi pa pravimo: Če živiš in hočeš živeti med nami, bodisi da je državni ali deželni kruh, ki ga plačujemo tudi mi, ali pa če imaš med nami svojo obrt, velja tudi za tvoje otroke, ki hodijo skupaj z našimi otroki v isto deželno ali državno šolo, ista pravica, pa tudi ista dolžnost kakor za naše otroke!

Tako je veljalo do sedaj, pa so vsi bili zadovoljni, hvalili so to šolsko ureditev tudi nemški šolniki in politiki. In tako so se tudi nemški otroci — v kolikor niso bili leni — radi učili obeh jezikov in so radi prebirali tudi lepi naš šolski ilst „Mladi rod“ — pa radi tega niso trpeli škode ne na pameti in ne na svojem telesu!

Tako je, tako naj bo. Konec naj bo hujškanja otrok, ki se je začelo na ta način že v šolah, kar naj vendar enkrat preprečijo za to poklicane oblasti!

Fdr.

je prevzel v sooskrbo sosednji župnik, a od gospoda Matevža pa ni bilo nobenega glasu.

Poteklo je po teh zadnjih dogodkih skoraj pet mesecev, tedaj je prejel Rutnik, ki je bil cerkveni ključar, dopisnico sledeče vsebine: „Pozdravljam vse drage farane, molite zame, tudi jaz bom prosil pri Bogu za Vas. Vaš župnik.“

„Tako čudno piše, kakor bi slutil svojo smrt,“ je pomislil Rutnik, povedal je željo župnikovo faranom in molili so dobri ljudje za njegovo zdravje in skorajšnjo vrnitev...

Med tem časom je bil nastavljen na župnijo novi župnik, bil je prijazen, pobožen gospod, vendar tujec, ki ni razumel ljudstva in ljudstvo ne njega. Ko se je sprehajal po okolici, je včasih kakšen domačin stopil v stran in se ognil srečanju: „Če začne govoriti, saj se ne moreva sporazumeti, sitno je...“

Potekal je ravno osmi mesec, odkar so odpeljali župnika, ko je dospela nekega dne novica, ki je grozno pretresla vso faro: župnik Matevž je „za pljučnico umrl“ v taborišču Dachau, poslali so njegov pepel, ki bo na domačem pokopališču položen k večnemu počitku.

Zaplakal je tedaj osamljeni zvonček v lini in zaplakala je cela fara, župnika, njihovega župnika, ki so ga ljubili kakor očeta, ne bo več... Globoka žalost se je naselila po vseh domovih...

Čez nekaj dni se je vršilo pogrebno opravilo. Novi župnik je govoril svojemu sobratu v slovo, v lepih besedah je naslikal življenje in delovanje ranjkega, pa med množico jih je bilo le malo, ki so ga razumeli. Ko je končal, je pristopil cerkveni ključar Rutnik in glasno, da so ga slišali vsi, je začel moliti: „Molimo za našega rajnega župnika“... Imelo je, kakor takrat v cerkvi, zaihtela je množica v bridki bolesti, v goreči molitvi je prosila Boga za svojega, mučeniško umrlega župnika...

(Miha)

Državna pomoč kmetijstvu

(23)

V zadnjem odstavku smo poudarili kmetovo samopomoč v združništvu. Za tega ali onega počasnejšega se bo poudarek združništva zdel odvisen, češ zakaj se ne bi država brigala za svoje kmete, če jih hoče ohraniti. Tej kratkovidnosti postavimo nasproti življenjsko resnico: najprej mora vsak sam pokazati, da mu je na ohranitvi in življenju, potem šele sme zahtevati pomoč drugih. Gospodarstvo je tako mnogobrojno in sestoji iz cele vrste panog in vej, ki hočejo živeti in uspevati. In kmetijstvo nikakor ni sebi namen, marveč je najožje povezano z ostalim gospodarstvom. Resnica pa je, da se nahaja kmet v prav posebnem položaju kot proizvajalec prehrane in zasluži posebno pozornost države.

Kaj je agrarna politika

Država zastopa občestvo vseh stanov in skrb države za kmetijstvo imenujemo z drugo besedo agrarno politiko. Ni naloga države, da zastopa interese enega stanu, marveč da skuša najti srednjo pot med zahtevami kmetijstva in upravičenimi interesi potrošnikov. Pri tem se država ne sme prezreti dejstva, da je kmetijstvo kot organski del gospodarstva v posebno težkih prilikah in kot odjemalec industrijskih in obrtnih izdelkov za ostale gospodarske stanovne neobhodno potrebno. V katerih področjih zamore država vplivati na gospodarstvo vobče in v posebnem na kmetijstvo: v skrbi za pravične cene, pravičnem obdavčevanju, v skrbi za dotok zadostnega cene-nega kapitala.

Skrb za pravične cene

Že v splošnem govoru o državni gospodarski politiki smo dejali, da ne more biti bistvo agrarne politike v dosegu čim višjih cen pridelkov. Zvišanim cenam bi sledilo zvišanje plač in zaslužka in bili bi na najlepši poti v denarno inflacijo. Ne absolutna višina cen je važna, marveč medsebojno razmerje cen za razne gospodarske dobrine. Hkrati pa morajo cene kriti proizvodne stroške, pri čemer se všteje tudi gospodarjevo delo in delo njegovih družinskih članov. Mnogo se je pri tem že storilo. Da gledamo samo razvoj cen za mleko: 1946 — 44 grošev — 1948 — 100 grošev — 1952 — 120 grošev — 1957 — 160 grošev (1 kg z 3,5% maščobe). Seve je treba videti tudi razvoj drugih cen in pa delovnega zaslužka. Hlapca je plačeval pred desetletjem po 160 S mesečno, danes mu daje 600 do 800 S, pa je še vesel, da ga sploh dobi. Industrijsko blago se je v marsikaterem primeru štiri- in še večkrat podražilo. In vendar ne bo in ne more več biti težišče agrarne politike v področju cen, ker se bodo le-te nujno in brezpogojno vedno bolj prilagojevale cenam evropskega trga. Skrb države bo kvečjemu v tem, da omili in prepreči vsakršne ostrine in krivice, ki kodo izhajale iz omenjenega razvoja.

Davčna politika

Kmetijstvo je pač gospodarstvo posebne-ga značaja. Priderek je odvisen v veliki meri od vremena, riziko je razmeroma visok, donosnost je nizka tudi spričo velikega in

vestiranega premoženja, kapital se zato le počasi obrestuje. H temu pride še dejstvo, da kmetijstvo ne more odvaliti davčnih bremen na svoje odjemalce, kakor to delajo obrt, industrija in trgovina. Tudi ni v kmetijstvu računovodstvo zdaleka tako vpeljana kakor v drugih gospodarskih panogah. Trgovci dokaže svoje premoženje, svoj blagovni promet in svoj dohodek s knjigami in številkami in po teh se mu odmerijo davki. Kmeta pa obdavčujejo ponajveč po velikosti posestva, po razredu plodne zemlje. Glavno načelo modernega davčnega prava je, naj plačuje tisti, ki več zasluži, ne samo absolutno marveč tudi odstotno več davkov. To pa ne sme pomeniti, da država zahteva višje davke od marljivejšega in vestnejšega kmeta. Gospodarska malomarnost se v kmetijstvu le prebridko maščuje sama.

V kolikor se zamore bodoči splošni razvoj že danes izmeriti, bo agrarna politika zana-prej pretežno skrb za pravično obdavčenje kmetijstva. Pri določevanju davčne tarife ali lestvice, pri določevanju osnov davčnega odmerjevanja in ocenjevanja pri oproščevanjih i. dr. bo država lahko bistveno vplivala na višino proizvodnih stroškov v kmetijstvu.

Kreditna politika

Kredit je danes v gospodarstvu neobhodno potreben. Tudi kmetijstvo ne bo več izhajalo brez kredita, Kmetijski kredit se bistveno razlikuje od obrtnega kredita. Zanj je treba dolgoročnosti, ker se investirani kapital v kmetijstvu le počasi obrača.

Našim gospodinjam

O pripravi mesa

Važno je, da onemu mesu, ki ga rabimo kot pečenko, ohranimo kolikor se dá vse hranilne snovi in tudi značilni okus. To storimo na ta način, da zakrknemo površino mesa. Kos mesa denemo v vrelo tekočino ali pa ga polivamo z razbeljeno mastjo, kar povzroči, da beljakovina v mesu zakrknje. Tako tudi mesni sok ne more iz mesa izteči. Pri juhi hočemo dobro tekočino, zato denemo meso v mrzlo vodo. Ko namreč meso v mrzli vodi stoji na ognju in se z njo vred počasi segreva, oddaja polagoma hranilne snovi vodi. Zato je goveje meso, ki ga rabimo za juho, potem navadno pust, krhko, vlaknasto, brez vsakega soka, dočim je juha krepka in izdatna. Prav zaradi tega dodajamo govedini razne prikuhe, da jo osvežimo in ji dodamo okuse različnih začimb.

Nekatere gospodinje z zajemalko v roki čakajo pri juhi, da bi ja hitro odstranile vse pene. S tem pa odstranijo najraznejši in najboljši del hranilnih snovi, ki prav na ta način odhajajo iz mesa. Sicer se pa juha s počasnim vretjem sama razčisti. Precedimo jo šele tedaj, predno jo zakuhamo.

Marsikatera kuharica tudi ne ve, kaj storiti s kostmi. Iz kosti nastanejo najboljše juhe: so krepke in aromatične, meso daje le sok. Za juho navadno dobivamo dvoje

Obrestna mera zanj ne sme presegati gospodarske donosnosti kmetijskega gospodarstva. 8% obresti že danes kmet komaj zmaguje, razven če si nabavlja kredit za nakup gnojil, semenja, plemenske živine. Nadvse poučne so bile za kmetijstvo predvojnne številke njegovega zadolževanja. Statistika je pokazala, da je kmetijstvo vedno bolj lezlo v dolgove in da ni prišla vojna z inflacijo, bi bilo moralo izkervaveti.

Najzidatneje zamore pomagati država v področju kredita z vsestranskim pospeševanjem kreditnega združništva. Združništvo je pokazalo, da se najuspešneje zna prilagoditi posebnostim kmetijskega gospodarstva.

In še ena beseda: pomoč gorskim kmetom

Več kot tretjina vseh avstrijskih kmetov so gorski kmetje in ti obdelujejo dve tretjini gospodarske površine. Ti kmetje zaslužijo državno pomoč v vsakem oziru. Novi kmetijski zakon ji bo nudil primeren okvir, uvidevnost ostalih stanov za pomoč najbolj ogroženim gospodarstvom — gorskim kmetijam — pa bo za to predpogoj.

Cene kmetijskih pridelkov zaostajajo za mezdami

Na podlagi podatkov Instituta za gospodarsko preučevanje (Institut für Wirtschaftsforschung) so izračunali, da cene mezd v poljedelstvu hitreje naraščajo kot cene kmetijskih pridelkov. Splošnemu porastu plač v industriji, so se morale prilagoditi vsaj deloma tudi plače poljedelskih delavcev. Po drugi strani pa cene kmetijskih pridelkov niso u-

strezno narastle. Tako pokaže primerjava števil na osnovi stanja leta 1938 (indeksna številka 100), da so od takrat cene živil zrastle leta do leta 1952 na indeksno številko 772, torej so se povečale 7,72 krat a potem so naslednja leta nekoliko padle. Lani je indeksna številka znašala 756, kar pomeni proti letu 1938 7 in polkratno zvišanje.

Cene industrijskih izdelkov so imele leta 1952 indeksno številko 913, pa tudi naslednja leta so rastle in dosegle lani indeksno številko 1053, kar pomeni 10-kratno povišanje proti letu 1938.

Delavske mezde so imele leta 1952 indeksno številko 672, ki je potem v naslednjih letih polagoma naraščala in dosegla lani vrednost 851, to je 8 in polkratno povišanje.

Iz tega računa je razvidno, da je kmet moral industrijske izdelke vedno dražje kupovati, tudi svojim delavcem je moral več plačevati, dočim so cene njegovih pridelkov celo padale. Pri tem pa je treba upoštevati, da ima industrija možnost, svoje obratne stroške znižati z uvedbo modernejših strojev, to je z racionalizacijo. To ji omogoča po eni strani delno znižanje cen izdelkov po drugi strani pa delno povišanje mezd. Pri kmetijstvu pa so možnosti racionalizacije tudi podane, vendar so mnogo bolj omejene. Zato postaja vprašanje cen kmetijskih pridelkov iz dneva v dan bolj pereče.

Kolesa, rolerje, motorna kolesa znamk: KTM, Puch, Lohner, HMW, Sissy, Puch, Mecky in Mopede dobite pri domačem podjetju

JOHAN LOMŠEK

Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves

ZDRAVNIK SVETUJE

GLAVA IN GLAVOBOL

Anatomija razločuje na glavi območje možganske lobanje in področje obraza. Možganska lobanja je zgrajena iz osmih kosti, ki se neposredno prilagajajo zunanjim možganskim mrenam. Možgane zajamejo lobanjski svod, obe senci in dno lobanje. Lobanjski svod je pokrit z debelo naglavno kožo, ki je bogata na žilah in živcih. Večje žile in živčne veje lobanjskega svoda potekajo ob čelnici, ob senčnicah in zaglavju. Nazivamo jih po teh območjih. Lična lobanja pa je sestavljena iz 14 kosti, slično kot mozaik-slika. K lobanji lica spada vhod v nosno in ustno votlino, ki se nahajata v srednjici obraza. Nosna votlina se razprostira med obema očesnima votlinama navzgor do lobanjskega dna. Ob strani je območje čeljustnega sklepa in zunanjskega ušesa. V notranjščini obraza se nahajajo mišice krilovke, razcep trodelnega možganskega živca in notranjih žil zgoranje čeljusti. Območje lica se razprostira v globini do stranske stene nosne votline in do žrelne stene. Človeška glava se razlikuje od živalske zlasti v tem, da je možganski del lobanje bolj poudarjen in razvit in da je območje čelnice, senčnic in zaglavja močno izbočeno, ker se prilagodi krepkemu razvoju možgan. Nosni in ustni del stopa pri človeku bolj v ozadje in leži pri človeku pod možgani, pri živalih pa stopa nosni del kot rilec in žvekalni aparat bolj v ospredje in je krepkeje razvit. Že v zunanji zgradbi kaže torej človeška glava zvečano pomembnost intelekta in umikanje vegetativnih funkcij.

Naš glavobol povzroča medicinski veda mnogo preglavic, ker je navadno težko dognati pravi vzrok glavobola. Na tekočce so naleteli zdravniki znanstveniki, ko so odkrili, da možgani nimajo občutka za bolečine. Možgani sami nimajo namreč nobenih živcev, ki bi sprejajali bolečine. Mi možgane lahko režemo in izžgemo, ne da bi pri tem bolnik kaj občutil. Naglavna koža sicer občuti bolečine, pa skora nikdar ni vzrok glavobola. Samohotne bolečine v glavi se pojavljajo večinoma iz 2 vzrokov: 1. Zaradi spremembe tlaka v tkivu možgan in 2. zaradi krčev gladkega mišičevja, posebno v trebušni votlini, kjer je mnogo organov t. j. želodec, črevo, žolčnik, itd., obdanih od gladkih mišic, kar se izraža potem tudi v notranjščini glave v obliki glavobola.

Poleg trebušnih bolečin je glavobol najpogostejša vrsta bolečin. Organi v lobanjski votlini so obdani vsestransko s čvrstim koščenim oklepom. Zaradi tega sproži povišanje tlaka v notranjščini lobanje bolečine, ker koščene stene ne morejo popustiti, če se tlak spremeni. Sprememba tlaka se pojavi, če se spremeni pretakanje krvi v možganih, za kar je mnogoštevilnih vzrokov v notranjosti glave, ker so možgani in možganske opne najbolj krvnati organi. Živci teh žilic razširjajo in zožijo svetlino žilic pri vsaki spremembi presnove, pri različnih strupih, pri duševnih pretresih, kar je večkrat združeno z glavobolom. Na površini možgan vidimo možganske zavoje in možganske brazde. Možgane

obdajajo tri možganske ovojnice, in sicer znotraj dve mehki ovojnici, to je žilnica in pajčevnica, od zunaj pa trda možganska opna. Med možgani ter žilnico in pajčevnico je možganska tekočina. V možganih so štiri možganske votline, napolnjene z možgansko tekočino, ki so v zvezi s prostorom med možganskimi mrenami. Motnje v izmenjavi tekočine v žilicah možganskih open in možganske tekočine dovedejo do kolebanja pritiska v lobanjski votlini in povzročajo glavobol.

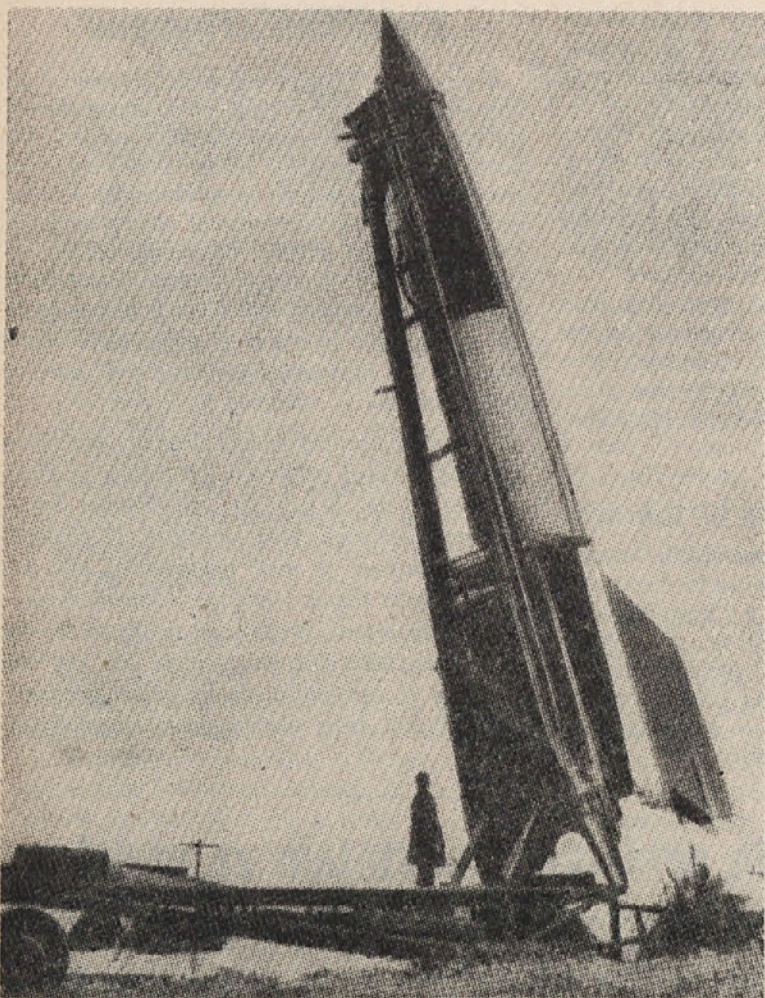
Obstojajo različne vrste glavobola in v posameznem slučaju je težko ugotoviti, s katero motnjo imamo opraviti. Navadni glavobol je večinoma znak utrujenosti, povišana potrošnja živčne sile v stiski, v skrbeh in pri drugih duševnih obremenitvah. Obolenje za špansko gripo, za močnejšim nahodom, za angino, malarijo, tifusom in za marsikatero kužno boleznijo naznanja začetni glavobol. Tudi prehodne motnje prebave, na primer zapeka, povzročajo kaj rade glavobol.

Pogosti oziroma trajni glavobol pa je mnogokrat znak različnih kroničnih bolezni. Take bolezni so: slabokrvnost, bledičnost, kronični želodčni in črevesni katar, kronična zapeka, obolenje sečnih organov, poapnenje žil itd. Dostikrat je vzrok glavobola sifilis, slab vid, bolezni ušes, zob, vnetje čelne votline in drugih lobanjskih votlin, bolezni možganov, možganskih mren, živčevja ter duševnih bolezni. Nekatere ženske dobe glavobol ob mesečnem perilu.

Posebno težka vrsta glavobola je takozvana migrena.

Beseda je spakedranka iz francoskega oziroma grškega besednega zaklada, in pomeni — hemikranio, to je polovično lobanjo. To obolenje napada glavo polstransko — od tod ime migrena — in sicer s slabostjo in večkrat tudi z bljuvanjem. Napadi, ki začnejo večinoma že na vse zgodaj, trajajo po več ur, večkrat en do dva dni in hudo mučijo človeka. Bolniki so apatični, ozlovoljeni, razdraženi in silno občutljivi za ropot in svetlobo. Bleščavica jih zelo nadleguje. Med nosečnostjo in po njeni nehaajo ti napadi. Po rojstvu otroka pa se zopet vrnejo. Migrena napada ženske pogostejše kot moške in tudi otroci že lahko zbolijo za migreno. Ta bolezen je v tesni zvezi z žlezami na notranjim izločevanjem. K tem žlezam prištevamo ščitnico, obščitnico, priželje, trebušno slinavko, deloma moda in jajčnike, možganski priveseček itd. Nimajo odvodila, marveč oddajajo svoje proizvode naravnost v krvni oziroma mezgovni obtok. Pri migreni je večkrat mogoče ugotoviti dejno obremenjenost. V najnovšem času uvrščajo migreno med alergične bolezni. Alergija je svojstvena občutljivost organizma do gotovih snovi, ki so sicer za normalni organizem popolnoma nedolžne. Taka obolenja so seneni nahod, bronhialna astma, koprivnica, gotove kožne bolezni, črevesni katar itd. Povzročajo jih gotove tvarine, kakor cvetni prah različnih trav in cvetic, lasje, dlačice, posteljno perje, volna, jagode, jajca, raki, gotove ribe itd. bodisi da jih vdihavamo, zaužijamo ali pa se jih samo dotikamo. Te tvarine dajo potem pri nekaterih ljudeh, ki so nagnjeni k

(Konec na zadnji strani)

Prve bojne rakete so bila nemška V-orožja. S takimi V2 — „čudežnim orožjem“ je hotel Hitler zmagati v II. svetovni vojni

Kaj je torej raketa?

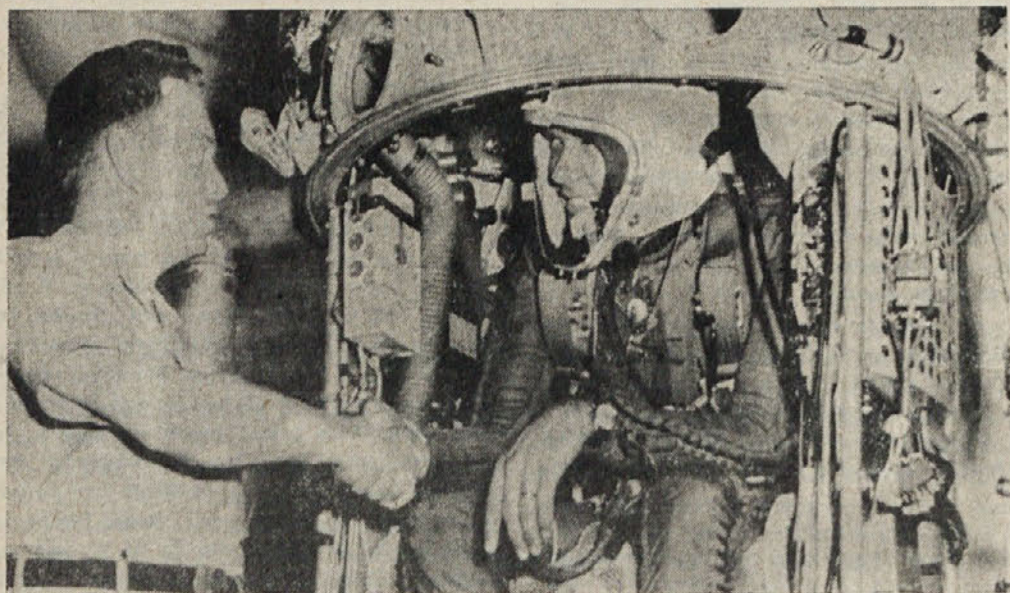
V slovarju ali besednjaku beremo, da je raketa strelna priprava, ki sestoji iz prostora za zgorevanje in posode, v kateri se nahaja pogonska snov. Ta strelna priprava je pritrjena na dolgo palico. Ko v gorilnem prostoru prižgejo pogonsko sredstvo, silijo pri gorenju nastajajoči plini, ki so vidni v obliki dima, s silovito naglico na prosto skozi za to pripravljeno odprtino na k zemlji obrnjenem koncu rakete. To odprtino imenujemo šobo ali dizo (nemško: die Düse). Zaradi reakcije se pa raketa začne naglo premikati v nasprotno smer.

Reakcija torej poganja raketo. V čem pa je pravzaprav reakcijski učinek?

Reakcija je tuja beseda, ki pomeni po slovensko nasprotni učinek. Ko ste hodili v šolo ste gotovo večkrat metali kamenje. Recimo, na sošolca, ki vas je razjezil, ali pa na vrabca na drevesu. Ako hočete vreči kamen v zrak, morate uporabiti precejšnjo silo. Kamen se namreč upira, on je recimo len, on hoče biti pri miru, kot vsaka druga mrtva stvar v naravi. Ta upor morate premagati z vašo telesno silo. Gotovo se boste še spomnili, da vas je vsakokrat, kadar ste se prav močno napeli, da bi kamen zaglali čim dalje, vrglo za kroka ali dva nazaj. To je v bistvu reakcija ali nasprotni učinek. Na tem učinku so zgrajeni reakcijski motorji pri modernih letalih in pri raketah.

Kakšno je pogonsko sredstvo za rakete?

Pri letalskih motorjih črpalke dovajajo tekoče pogonsko sredstvo v gorilni prostor, obenem pa črpajo tudi zrak, ki vsebuje plin kisik, brez katerega ni gorenja. — Pri raketnih motorjih pa morata biti pogonska snov, pa tudi kisik v zadostnih količinah shranjena v notranjosti rakete same,

Ameriški major Simmons se je v tej kabini dvignil z balonom v stratosfero 33 km nad zemljo

ABC o raketah in umetnih lunah

Ne mine dan, da ne bi slišali ali brali kaj novega o raketah in satelitih. So to res čudovite iznajdbe človeške znanosti in tehnike. Zato smo se odločili, da na kratko podamo najvažnejše podatke o raketah, medcelinskih izstrelkih ter umetnih lunah.

kajti le tako lahko raketa leti v višinah več 100 km nad zemljo, kjer ni več zraka.

Pred več tisoč leti so Kitajci že imeli rakete, ki jih je poganjal smodnik kot ga še danes uporabljamo pri puškah ali pa pri ognjemetih (nemško Feuerwerke) za pusta ali druge priložnosti. Toda njegova sila je premajhna za pogon modernih velikih raket. Zato uporabljajo eksplozivne snovi v tekoči obliki n. pr. kot kerosen, ki je precej podoben bencinu. Kemiki so izdelali vrsto takih pogonskih snovi, ki imajo čudna imena kot hidrokarbon, hidracin in tako dalje. Ta tekoča goriva pa je treba dovajati v gorilni prostor z zelo kompliciranimi črpalkami ali pumpami in njih delovanje urejati s preciznimi urami ter merilnimi instrumenti. Prav zato je konstrukcija ali izdelava velikih raket trd oreh za inženirje in mehanike. Od tod tudi toliko ponesrečenih poskusov, ker pač zadostuje, da odpove samo ena malenkost, pa gre vse po zlu. Doslej izdelane ameriške rakete uporabljajo tekoče gorivo, med temi tudi raketi Jupiter in Vanguard, ki sta ponesli v vsemirje prve tri ameriške umetne lune. Kakšno gorivo so uporabili Rusi pri izstrelitvi svojih dveh sputnikov, pa ni znano, ker so sovjetski učenjaki povedali samo, da je to novo gorivo. Sedaj se znanstveniki na obeh straneh trudijo, da izdelajo pogonsko snov v trdi obliki. To bi mogli potem vlit v poljubne modele, podobno kot testo, ki bi se potem strdilo. Dosežen bi bil dvojni učinek. Pogonsko sredstvo bi bilo potem lahko shranjeno kar v prostoru za zgorevanje. Služilo bi za pogon rakete, obenem bi pa ojačevalo stene samega prostora za zgorevanje, ki je izpostavljen velikanskemu pritisku med raketnim poletom.

Kaj je raketni izstrelak ali balistična raketa?

Balistika je znanost o letu teles, ki so bila pognana ali vržena v gotovi smeri, kot recimo krogla iz puške, ali pa, da se povrnemo na naš prvotni primer, kamen, ki smo ga vrgli z roko v zrak. S prostim očesom lahko vidimo, da napravi kamen na svoji poti krivuljo. Najprej gre navzgor, potem pa v loku zopet pade na tla. Fizikalna znanost je te krivulje natančno preiskala in tako je moč pot kamna, puškine kroglice ali topovskega izstrelka natančno določiti in izračunati. Sedaj so iste zakone uporabili tudi za rakete. Raketni izstrelak je torej novo orožje. Lahko je navadna krogla, lahko je topovski izstrelak, lahko pa je tudi atomska ali vodikova bomba. Razlika je le v tem, da raketnega izstrelka ne ponese na cilj puška, top, letalo, ampak raketa. Ta raketa gori samo kratko časa, toliko da dobi izstrelak potrebno hitrost in pravo

smer, nekako tako kot šrapnel v topovski cevi. Nato pa leti sam naprej v loku, kot kamen, ko smo ga vrgli z roko, ter pade na določeni cilj, ki je lahko oddaljen nekaj 100 ali pa kar 8000 km. Slednjim raketam pravimo medcelinski izstrelki, kajti moč jih je iz Evrope ali Azije vreči na Ameriko ali obratno. Med tem ko raketa gori pa jo posebni električni aparati ali elektronski možgani drže v pravi smeri, kot uravnava topovska cev kroglo. Pravo smer lahko zagotovijo raketi tudi tako, da vgradijo vanjo posebno avtomatično plovno napravo, ki se ravna po gotovih zvezdah.

Kaj je satelit?

Satelit je malo telo, ki se vrti okrog večjega po že znanem naravnem zakonu. V svetovnem prostoru imamo mnogo takih teles. Tako se naša Zemlja vrti okrog Sonca, a Luna okrog Zemlje. Luna je naravni satelit. Umetni satelit pa je predmet ali telo, ki ga je izdelal človek in ga z raketami pognal z velikansko hitrostjo z Zemlje. V naravi pa vlada še en zakon, namreč da večje telo privlačuje manjše, toda s povečanjem razdalje moč te privlačnosti pojema. Vprav zaradi te privlačnosti so vsi predmeti na zemlji težki. Ko torej pride umetni satelit dovolj daleč stran od Zemlje, se zemljiska privlačnost in njegova sredobežna sila ali moč, s katero smo raketo izstrelili, izenačita. Satelit pa še ima svojo hitrost in začne zato krožiti kot kamen, ki ga navežemo na vrstico in ga vrtimo okrog sebe. Tudi ako ga za trenutek nehamo vrteti, kroži sam naprej, dokler ga upor zraka ne ustavi. V vsemirju pa ni zraka, zato ni zračnega upora in sateliti večno krožijo.

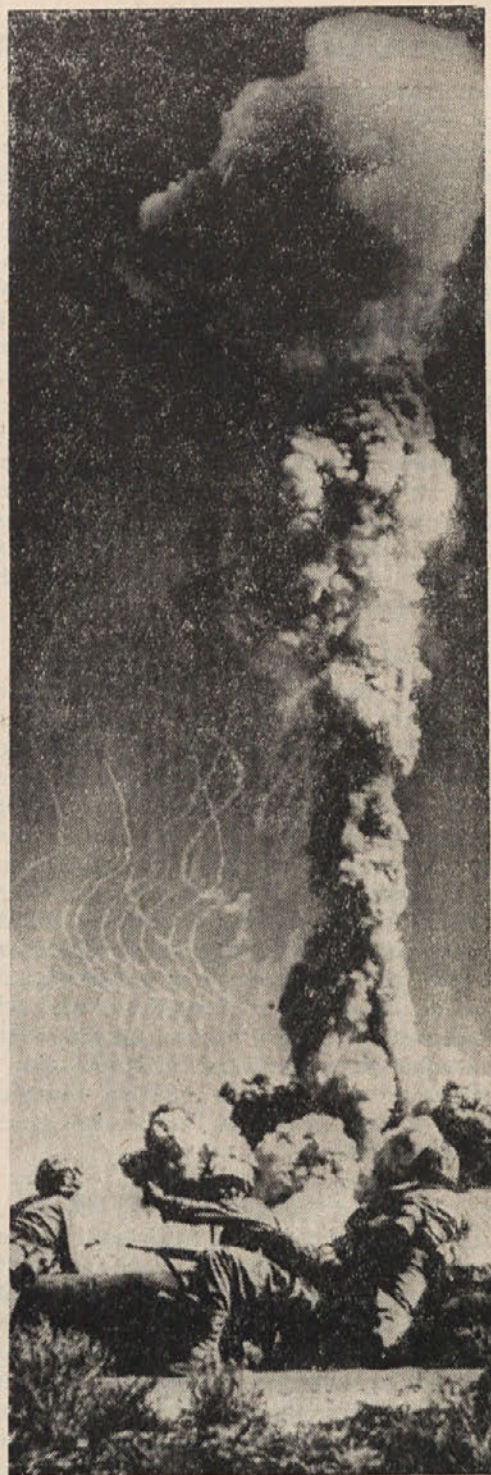
Umetna luna v rokah znanstvenika

Treba je seveda, da takega satelita izstrelimo z Zemlje v pravi smeri, da se potem začne vrteti okrog našega planeta. Lahko ga pa tudi naravnamo tako, da se v loku povrne nazaj na Zemljo.

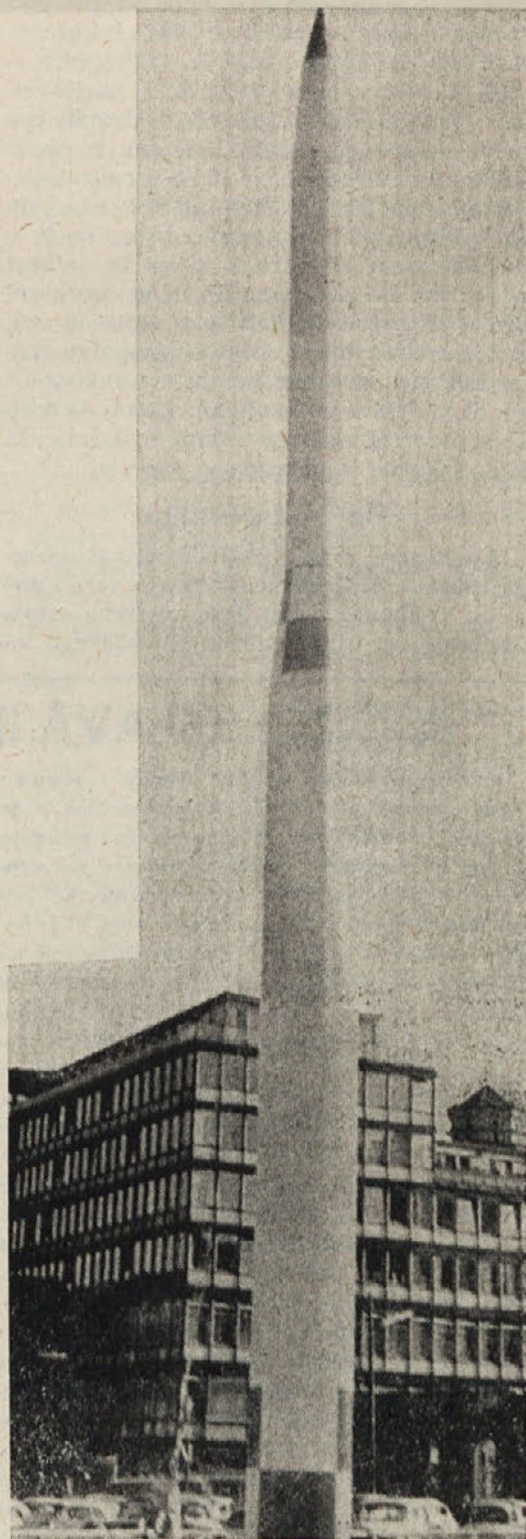
Torej je od smeri izstreljene rakete odvisno, ali se vrne v loku na Zemljo ali pa ostane v vsemirju in začne krožiti?

Tako je. Se pa razume, da je mnogo težje izstreliti raketo tako, da se bo vrnila na Zemljo na določenem mestu, kot pa spraviti v vsemirje umetno luno ali satelita. Ko je ta enkrat gori in v pravi smeri, ki jo znajo strokovnjaki določiti, potem sam kroži po večno veljavnih zakonih, na katere človek ne more vplivati. Zato so se najprej pojavili umetni sateliti v vsemirju, dočim obe raketni velesili, Sovjetska zveza in Amerika, ne razkazujeta učinkovitosti in točnosti svojih raketnih izstrelkov. Pravita samo, da jih imata in da z njimi lahko dobro zadeneta kateri koli cilj. Natančnost izstrelka je seveda zelo približna, gre za razlike in odklone, ki merijo nekaj kilometrov. Toda to nima tako velikega pomena, kajti atomske in vodikove bombe itak uničijo vse več deset kilometrov daleč naokoli.

Pa še ena težava je pri raketnih izstrelkih. Rakete, ki lahko ponesejo nekaj deset, tudi nekaj sto kilogramov težkega satelita tisoč kilometrov v svetovje, bi pa vodikovo bombo ne prinesle daleč, kajti leta je mnogo težja. Koliko tehta, ne vemo natančno, ker oba posestnika teh orožij, Amerika in Rusija, vse podatke čuvata kot naj-

Sredi puščave v Nevadi preizkuša ameriška vojska atomske topovske granate.

Raketa tipa „Vanguard“, ki je ponela v vsemirje ameriško umetno luno „Explorer III“

A B C o raketah in umetnih lunah

(Nadaljevanje s 6. strani)

strožjo vojaško skrivnost. Toda prav tovo tehta pol tone ali pa še več. In večja je raketa, bolj kompliciran je njen mehanizem in manjša je njena zanesljivost.

In kaj bo iz vsega tega nastalo?

Brez dvoma gremo v dobo avtomatske oborožitve, kajti odločevale bodo ne le sekunde, ampak celo drobci sekunde. Le električni aparati morejo tako hitro misliti in računati. Kljub temu pa še vedno velja staro pravilo: Kadar koli si je človek izmislil kako novo napadalno orožje, si je drugi človek izmislil prav tako učinkovito obrambno sredstvo. Tako sedaj oboji izdelujejo rakete, obenem pa grade radarske postaje, ki bodo avtomatično zasledile raketo, čim bo izstreljena. Izračunale bodo njeno smer ter sprožile protiraketo, da jo uniči še pred prihodom na cilj.

Kakšne so razvojne možnosti raket?

Z razvojem vedno večjih in močnejših raket bo človek mogel izstreljevati v vesolje tudi večje umetne lune in na daljše razdalje, tako da bodo v vedno širših krogih obletavale Zemljo. Celo tako daleč bodo mogle v vesolje, da bodo obkrožile Zemljo in Luno hkrati. To je zato zanimivo, ker si bodo mogle ogledati Luno s strani, ki je z Zemlje ni moč nikdar videti. Luna se namreč vrtila ne le okrog Zemlje, ampak tudi okrog lastne osi in nam zato kaže vedno isti del svoje površine. Nazorno si to lahko predstavite takole: v sredi sobe je okrogla miza, vi pa hodite okrog nje tako, da ste z obrazom vedno obrnjeni proti mizi. Ko ste enkrat obkrožili mizo, ste se istočasno tudi enkrat zavrteli okrog samega sebe. Videli bomo torej tudi Lunino drugo lice.

Veliki umetni sateliti bodo imeli poleg številnih znanstvenih aparatov vdelane tudi fotografske in televizijske naprave, ki nam bodo s pomočjo radijskih valov pošiljale svoje slike na Zemljo. Ti sateliti bodo mogli mnogo bolje opazovati Sonce in zvezde, kajti njih ne bo motilo zemeljsko ozračje, ki je za naš pogled v vesolje podobna ovira kot zamgljena šipa. Sateliti bodo mogli imeti s seboj velike zvezdoglede ali teleskope in iz vesolja opazovati Sonce in druga telesa. Lahko bodo tudi obrnili svoj po-

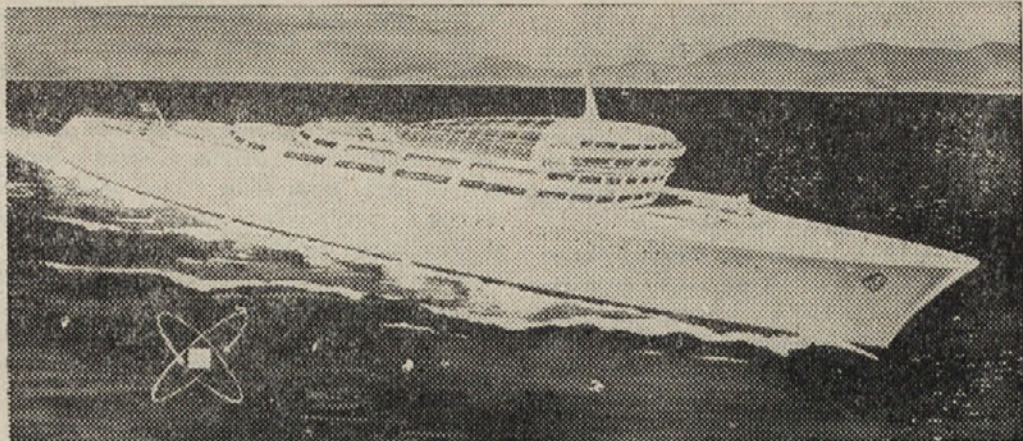

Pred 13. leti je padla prva atomska bomba na japonsko mesto Hirošima. Trenutek po eksploziji, ki je zahtevala 80.000 življenj.

gled nazaj proti Zemlji in si ogledali, kakšno je lice našega planeta, ako ga motiš iz vesolja. Rakete bodo vedno večje in hitrejše. Mogle bodo nositi več tovora in letati vedno dalje v svetovni prostor. Prišel bo celo čas, ko bodo po vesolju plavale rakete, ki bodo črpale pogonsko silo iz žarkov sončne svetlobe.

Kdaj bo človek poletel v vesolje

Poročila ruskih znanstvenikov o psički Lajki v njihovem drugem sputniku kažejo, da živalsko telo vzdrži nenadno silovito brzino, s katero šine raketa v vesolje. Prav sedaj pa so ugodno potekali ameriški posku-

Ladja bodočnosti bo na atomski pogon. Atomska energija bo služila v koristne namene, kajti prevajala bo tovore in potnike preko oceanov.

JULES VERNE:

21

Potovanje na Luna*)

— Jasno, je rekel major.

— 800.000 kilogramov smodnika, je povzel tajnik, bo zavzelo 800 kubičnih metrov prostora; ker pa drži vaš top samo 1600 kubičnih metrov, bo napolnjen do polovice in cev bo prekratka, da bi plin pritisnil na izstrelak z zadostno silo.

Temu ni bilo kaj ugovarjati. J. T. Maston je imel prav.

Odborniki so pogledali Barbicane.

— In vendar, je povzel predsednik, hočem ravno to količino smodnika. Le pomislite! Iz 800.000 kilogramov smodnika se bo razvil 6 milijard litrov plina. 6 milijard! Ali ste slišali?

— Pa kako bomo to napravili? je vprašal general.

— Čisto preprosto; to ogromno količino smodnika je treba zmanjšati in ji vseeno ohraniti vso njeno mehanično silo.

— Lepo! Toda kako?

— Povedal vam bom, se je odrezal Barbicane.

— Nič ni lažjega, je povzel, kakor zmanjšati to maso smodnika na štirikrat manjšo količino. Vsi poznate tisto čudno snov, iz katere so sestavljena rastlinska vlakna in ki se imenuje celuloza.

— Oh, se je oglašil major, razumem vas, dragi predsednik.

— To snov, je rekel predsednik, pridobivamo v čistem stanju iz različnih vegetalijskih, posebno pa iz bombaža, ki je pravzaprav dlaka bombaževga zrnja. In če pomešamo bombaž z mrzlo dušikovo kislino, se spremeni v snov, ki se več ne razkroji, ki bliskovito hitro gori in je silno eksplozivna. Pred nekaj leti — leta 1832 — je francoski kemik Bracomot odkril to snov, ki jo je imenoval ksiloidin. Leta 1838 je neki drugi Francoz z imenom Pelouze preučil njene različne lastnosti in leta 1846 jo je Schönbein, profesor kemije v Bazlu predlagal kot razstrelivo za vojne namene. To razstrelivo je dušikov bombaž...

— Ali piroksil, je odgovoril Elphiston.

— Ali strelni bombaž, je odvrnil Morgan.

— Kaj res ni ameriškega imena za to odkritje, je zaklical J. T. Maston, ki ga je gnalo živo nacionalno samoljubje.

— Nobenega, na žalost, je odgovoril major.

— Da Mastona nekoliko potolažim, je povzel predsednik, mu bom povedal, da lahko dela nekega našega rojaka tudi prištejemo k proučevanju celuloze; kajti kolodion, ki sodi med najvažnejše pripomočke fotografije, ni ničesar drugega kakor piroksil, raztopljen v etru in alkoholu; in odkril ga je Maynard, ki je tedaj študiral medicino v Bostonu.

si s človekom v posebni kabini, v kateri so umetno ustvarjene razmere, ki vladajo v vesolju.

Tudi poskusi na prvi ameriški podmornici na atomski pogon, Nautilusu, so dokazali, da more človek daljši čas vzdržati življenje v umetnem vzdušju, ločen od svojega običajnega okolja, recimo v zaprtem prostoru, ki je v ta namen posebno opremljen. Nautilus je pod vodo opravil pot okrog sveta, ne da bi se en samkrat dvignil na morsk gladino. Upravičeno je torej domneva-

ČUVAJ in njegov konec

Zgodba iz živalskega življenja

Zamolčal bi povestico, če je ne bi zapisalo resnično življenje. Tako pa bodi v spomin na štirinožnega prijatelja, ki je dal svoje življenje zato, ker ni poznal človeških paraagrafov.

Pes je bil in otroci so ga krstili za Čuvaja. Tako so mu že z nazivom odkazali naloge, naj čuva mali dom in odvrača od njega vsakršnega neljubega gosta.

Sosed ga je pred letom podaril prav zastoj. Tako majhen je bil še tedaj, da je bil vsakomur v napotje in si moral vedno paziti, da nisi stopil nanj. Plemenite pasme ni bil, imel pa je nedvomno lovsko žilico in to po svoji materi. Mati se mu je rodila nekako pred enajstimi leti.

Naš lepi domček mu je bil pravi paradiz. Tik za skednjem trata in nato gozd in hrib, naokrog ravnica z njivami, za streljaj pa dva in trije sosede. Po vseh „pasjih“ pravilih smo ga najprej imeli na verigi. Ker pa je na njej prelajal cele noči in motil spanje ljudi, čez dan pa preočitno hrepenel po zlati svobodi, smo ga od časa do časa spuščali. Nekoč pa se je potepal in se vrnil domov brez usnjene ovratnice in pasje znamke. Od tistihmal ga nismo več privezali.

Ne vem, če ste že videli jastrebe. Je to pravcati ropar med pticami. Dokaj večji je od vrane, zakrivljen kljun ima in ostre kremplje, oči pa roparsko drzne in srepe. Kot bi trenil, ti strepta cela kokošja jata in se kot hipnotizirana zazre v eno smer. Vse je tiho, uprav tajinstveno tiho. Še človek se nemirno ozira in išče vzroka. Kot bi ustrelil, ti nato z najbližnjega drevesa plane krilati ropar na najmlajšo jarčico, ki se od strahu sesede, in zasadi svoje kremplje v mehko meso, s kljunom pa udarja neusmiljeno po glavi, da jo omoti in onesvesti. Še le sedaj se vzdrami petelin in za njim vsa kokošja družina in z glasnim vriščem hiti v skrilavišča. Da bi tedaj videli Čuvaja! Z njim jastreb ni računal. Kot blisk se zapodi za njim, ptič se zdrzne in se komaj ubrani, da ni po njem. Glasni Čuvajev lajež mu veli, naj izgine, da ga ne doseže kamen ali palica. Opuščeno in ranjeno kokoško mama odnese v kurnik, medtem ko Čuvaj radoveden pričakuje pohvale za svoje junaštvo.

Manj sreče ima z lisico. To je prekanjena zver, ki prav dobro ve, kdaj je varna pred paznim varuhom. Kadar se Čuvaj poigrava s sosedovo Lido, je najprimernejši trenutek. Kokošja čreda se je baš pripasla s petelinom na čelu do gozdnega roba in jo namerava spet zaviti v smeri proti domu.

— No torej! Živel Maynard in živel strelni bombaž! je zaklical hrupni tajnik „Topniškega kluba“.

— Vrnimo se k piroksilu, je povzel Barbicane. Vsi poznate njegove lastnosti, zaradi katerih nam bo tako dragocen; pridobivamo ga z največjo lahkoto na ta način, da namakamo bombaž 15 minut v kadeči se dušikovi kislini, ga nato dobro operemo in posušimo, in to je vse.

— To pa res ni nobena umetnost, je dejal Morgan.

— Razen tega se piroksil na vlažnem prav nič ne spremeni in to je za nas dragocena prednost; kajti top bo treba basati več dni; vžge se že pri 170° namesto pri 140°; zgori pa tako hitro, da ga lahko zažgeš na navadnem smodniku, pa se ta nima časa vneti.

— Sijajno, je odgovoril major.

— Je pa dražji.

— Kaj zato! je dejal J. T. Maston.

— In končno da izstrelkom štirikrat večjo hitrost kakor smodnik. Dodam naj še to, da se njegova razstrelilna moč zelo poveča, če mu primešamo solitra za osem desetink njegove teže.

— Ali bo to potrebno? je vprašal major.

— Mislim da ne, je odgovoril Barbicane. Tako torej bomo imeli namesto 800.000 kilogramov smodnika samo 200.000 kilogramov strelnega bombaža in ker lahko brez nevarnosti stlačimo 250 kg bombaža v 250 kubičnih decimetров, bo ta snov zavze-

ti, da se bo mogel človek za daljši čas podati v svetovni prostor, ga opazovati v znanstvene namene in se potem vrniti na Zemljo. Turizma ali počitniških potovanj po vesolju in na Luno pa si zaenkrat ni moč predstavljati. Še mnogo zamotanih vprašanj je treba rešiti. Dosedanje izkušnje nam pa povedo, da je človek zmožen taka vprašanja reševati. Ko bo znanost razvozljala skrivnosti, ki nas sedaj še priklepajo na Zemljo, bo nastopila doba vesoljske plovbe.

Družina se je zbrala k južini. Prihuljena k tlom motri za grmom rumeno-rjava tatica krilati drobiž in izbira svoj plen. Ko se ji grahasta kokoš približa na tri korake, skoči in že jo drži z ostrimi zobmi za vrat. Nema in srepa gleda kokošja čreda odigravajočo se žaloigro. Zvitorepka jo naglo zavije s kokoško v gobcu v gozd, ko se šele prične kurji vek in vik. Čuvaju preostane samo še lajež, s katerim spremlja roparico na njenem povratku k lačnim mladičem. Da bi kokošji zarod ne imel gozdnih policistov — srak, ki hreščeče javljajo dvonožnega ali štirinožnega roparja, da je potem še časa za pobeg v grmovje ali njivo, bi kokoši bilo kljub pasjemu varuhu kmalu konec.

Srne morajo imeti s srakami in taščicami pravo pogodbo. Biti moraš res doma v gozdu in moraš poznati vse njegove zakone, če hočeš ugledati srno, ki stoji ali se pase. Nekje vrh smreke sedi dolgorepi mali policist in čim se nemirno ganeš, te zasmehujoči se njegov glas izdaja gozdnim prebivalcem daleč naokrog. Srna se umakne v grmovje, zajec se prihuli k tlom, fazan se zamuli v travo. Ti pa stopaš naprej izdan in osramočen po malih prekanjenih policistih. Nekako isto izkušnjo je moral imeti tudi Čuvaj, ker se je kljub svobodi nerad potepal sam po gozdovih. Samega ga niti enkrat nisem zalotil na prepovedanem lovu v gozdu.

Pa jo je Čuvaj kljub temu izkupil. Mama in tetka sta šli napravljati steljo v gozd. Tak sprehod z domačim človekom je bil za Čuvaja seveda največji dogodek. Morda je pes celo stulil, da bi bil vsakršen njegov samotni pohod lahko usodepoln. Vsekakor se je razigrano podil za ženama v gozd, si dobro zapomnil prostor, kjer sta delali, sam pa se podal na svojo, najbrž prepovedano pot. Ni minulo pol urice, ko začuje mama v bližini pok lovske puške. Začudena se obrača za strelcem, ki je znabit pozabil lovske termine. Na večer se, nič hudega sluteč, vračata domov.

Mati se drugo jutro čudi, ker psa ni od nikoder. Njegov krožnik je ostal čez noč nedotaknjen, ponoči ni bilo čuti lajanja, Čuvaja ni nikjer. Proti poldnevu pride sosedov fantek in tiho zašepeče: Čuvaj leži v gozdu ustreljen.

Tako je velela lovska postava. Pes je zašel med divje love in je zato moral dati svoje pasje življenje. Pač ni vedel, kako kruto je lahko življenje, kajti ni znal brati ne časopisov in ne lovskih paraagrafov.

— ro.

la v Columbiadu samo 100 metrov višine. Na ta način bo morala krogla preleteti 200 metrov dolgo cev pod pritiskom 6 milijard litrov plina, preden bo sproščeno odletela proti luni!

Pri tem zaključku J. T. Maston ni mogel več potlačiti svoje ginjenosti; prijatelju je padel okrog vratu s silovitostjo izstrelka in bi ga bil tudi raztrgal, če ne bi bila Barbicanova korenjaška postava prekaljena tudi zoper take bombne napade.

S tem incidentom se je končala tretja seja odbora. Barbicane in njegovi smeli tovariši, katerim se ni zdela nobena stvar nemogoča, so rešili vprašanje izstrelka, topa in razstreliva. Njihov načrt je bil gotov. Treba ga je bilo samo še izvesti.

— Ostale so samo še podrobnosti in ničeve malenkosti, je dejal J. T. Maston.

O p o m b a. Predsednik Barbicane je trdil na seji, da je kolodion izumil neki njegov rojak. To je zmota (naj nam vrli J. T. Maston ne zameri), ki izvira iz podobnosti dveh imen.

Leta 1847 je Maynard, medicinec v Bostonu, res začel uporabljati kolodion za zdravljenje ran. Toda kolodion je bil odkrit že leta 1846. To veliko odkritje je zaslug Francoza g. Lousia Menaerda, duhovitega moža, ki je bil hkrati slikar, pesnik, filozof, helenist in kemik.

(Dalje prihodnjič)

Bodočnost EVROPE je v njeni raznolikosti

Že ob samem dejstvu, da Evropa vsepovsod tipa je išče nekakšno obliko integracije, se nam razodevata dve osnovni značilnosti naše celine: RAZNOLIKOST, kajti če bi Evropa ne bila toliko različna sama v sebi, bi ne iskala enotnosti — in ENOVITOST, kajti ne prizadevala bi si k enotnosti, če bi bila že enotna. Seveda bi bilo mogoče utemeljevati, da je evropska enotnost že čisto fizično dejstvo: rezultat skupne poseljenosti ozemlja, ki ima natančno določene naravne meje, na katerem živi drug ob drugem kakih 20 narodov ali manj, ki nimajo drugega skupnega kot svoj „habitat“. Toda tako argumentiranje bi bilo zgrešeno. Izkušnja namreč kaže drugače. Kakor so si evropski narodi že med seboj različni in tudi trpijo zaradi tega, če jih motrimo s stališča zunaj Evrope, je njihova podobnost vsekakor veliko večja kakor pa različnost med njimi.

Kaj navsezadnje družijo evropske narode v tako tesno družinsko skupnost? Brez dvoma že sam telesni aspekt. Toda če moremo tako fizično ločiti Evropo od Azije ali od Afrike, pa vendar z istimi merili ni mogoče razlagati njegove raznolikosti od Amerikanske anglosaške ali latinskega izvora. Čeprav so Amerikanci po veliki večini ali morda v celoti evropskega pokolenja, Evropeci kljub temu niso več. In to lahko spozna vsakdo, ki ima kaj izkušnje s kraji in ljudmi. Razlikovanje v tem

zodeva v sloviti mestih, ki so kot dragulji vdelana v celinsko geografsko podobo. Kakšne čudovite stvaritve v kraljestvu duha, neumljive slikarske in kiparske mojstrovine, izdelana arhitektura, nesmrtni osebnosti gledališča in romana! Prav tu se še enkrat v vsej mogočnosti pokaže evropski duh v svojem dvojnem aspektu: raznolikost v enovitosti.

Bistvo te enovitosti izhaja iz dejstva, da se pretekata v vseh Evropecih dve osnovni tradiciji: grška, ki jo simbolizira Sokrat, in krščanska, posebljena v Kristusu. Ti dve tradiciji ustrezata dvema poglavitnim zmožnostima evropskega človeka: intelektu in volji. Obe zmožnosti sta najbolj individualizirani moči človeškega duha. Manj kot intuicija in bolj kot instinkt sta volja in intelekt — zasidrana v zlati sredi človeškega duha. Nista prezvestni, kot je intuicija, niti ne podzvestni, kot instinkt, in spadata v področje zavesti in svobode. Prav z voljo in intelektom posameznik izžareva svoj vpliv na svet, namesto da bi se mu pasivno podredil, kot se godi z intuicijo in instinktom. Supremat volje in intelekta nad vsemi drugimi zmožnostmi je poglavitna značilnost, ki odlikuje Evropeca.

Ta prevladujoča poteza pa nam tudi pomaga razložiti edinstveno moč sokratske in krščanske tradicije v Evropi, ki predstavljata nekakšen vzoren kanon tako za intelekt kakor za voljo. Za raziskovanje je svobodni duh pripravljen sprejeti nauk izkušnje in ima srce, ki se zaveda bratstva vseh ljudi in vrednosti tudi najpreprostejše duše. V tem je najdražja dediščina Evropejcev. Ko pa kje intelekt ni več svoboden, da po svoje išče resnico, ali posamezniku ni več dano živeti lastnega življenja, ko skupina ljudi s silo omejuje duh intelekta ali zatira druge ljudi, tedaj tega duha Evrope ni več. Ni ga več, kajti v takem vzdušju se Sokrat zastruplja in Kristus umira na križu.

To je splošna podoba. A kako bogate in različne so njene podrobnosti! Nič čudnega ni, da Evropa toliko da na svobodo. Kako bi sicer bilo mogoče brez svobode zagotoviti sožitje tako različnih aspektov? Skoro ni institucije, ideje, poklica, ki bi se od naroda do naroda ne spreminjal in sredi njih ne dobival svojih otenkov. Simfonija evropskega življenja zahteva, da ima vsak sodelujočih narodov vso pravico do svojega glasu v tem orkestru.

Evropa uspeva v svoji raznolikosti. Skrivnost njenega duhovnega bogastva je v skupnosti odnosov, ki se ustvarjajo med različnimi narodi, kajti med seboj so dovolj različni, da vplivajo drug na drugega, a vendar ne toliko, da bi zaradi prevelikih „razdalj“ pustili tak vpliv brezploden.

Vsak umetnostni in literarni zgodovinar na primer ve, kako so vplivali drug na drugega trije tako imenovani „latinski“ narodi: italijanski, francoski in španski. Toda zaradi čisto dinastične muhe usode ni bil nič manjši vpliv Nizozemske na Španijo in Španije na Nizozemsko. Španija, Francija in Anglija so druga za drugo narekivale modo in običaje Evrope. Nemčija je bila za mnogo rodov eden prevladujočih činiteljev na glasbenem, filozofskem in zgodovinskem področju. Igranje sedaj sredozemskih, sedaj severnjakih luči na zgodovinski in intelektualni evropski panorami je bistvo za življenje Evrope, take kot jo poznamo.

Slovanske, romanske, germanske in keltske narodne skupnosti, ki so same po sebi tudi skrajno kompleksne, pa vendar dajejo obrazu Evrope točno določene poteze. Jeziki in glasbeni stili so kot kretanje in izrazi, ki zunanemu opazovalcu odražajo duh in smisel obraza.

Zaznamovana od zadnjih bojev, mučena in ponižana zaradi trpljenja in občutja nemoči, ki so ga vzbudile v njej njene lastne zmote, se danes Evropa dviga iz preizkušenj z novo zavestjo lastne enotnosti. „Napetosti“, ki vladajo med njenimi narodi in ki so še do včeraj povzročale uničevanje in vojne, začenjajo dobivati svoj pravi značaj. V resnici je namreč v njih samih skrita najplodnejša in najustvarjalnejša oblika evropskega življenja. Vstajati pričinja upanje, da bo Evropi uspelo rešiti nasprotstva med lastno raznolikostjo in lastno enovitostjo v večjo in stalnejšo harmonijo. Toda do tega ne bo prišlo, dokler ne bodo vsi njeni narodi zaživel svobodno in v moči te svobode ostali zvesti krščansko-sokratskemu izročilu, ki je vir evropskega duha.

Izguba časa

Oče (očita sinu vedno igranje na karte): „Pomisli, sinko, koliko zlatega časa se izgubi pri igri!“

Sin: „Res je to, oče, posebno pri mešanju kart!“

Feldstecher - daljnogled!

OPTIKER SEKERKA
KLAGENFURT, 10. OKTOBER-STR.

SADNA DREVESCA

Samo drevesca domače drevesnice MARKO POLZER na Vazah, P. St. Veit i. Jauntal vam bodo dobro uspevala. Na razpolago imamo še jabolka in hruške.

Die KÄRNTNER ELEKTRIZITÄTS-AKTIENGESELLSCHAFT (KELAG) KLAGENFURT

begibt zur Fertigstellung des KRAFTWERKES FREIBACH eine

7% ANLEIHE v. 1958

im Nennwert von 65 Millionen Schilling

Zeichnungspreis 98 Prozent

zahlbar am 19. April 1958 ohne Verrechnung von Stückzinsen.

Stückelung: zu 1000 und 5000 Schilling Nennwert

Laufzeit: 20 Jahre; Tilgungsbeginn bereits nach 3 Jahren nur durch Auslösung zum Nennwert. Da der Zeichner den Zinsgenuß bereits ab 1. April 1958 hat, stellt sich die

EFFEKTIVVERZINSUNG AUF 7,37% PRO JAHR

auf die Mitte der Tilgungszeit gerechnet.

Die Schuldnerin haftet aus den Teilschuldverschreibungen mit ihrem gesamten Vermögen. Außerdem hat das Bundesland Kärnten die Haftung als Bürge und Zahler übernommen. Die Teilschuldverschreibungen sind daher auch zur Anlage von Mündelgeld zugelassen.

Zeichnung bis einschließlich 19. April 1958 bei allen Geldinstituten in Österreich

Wollen Sie zum Ausbau der Elektrizitätswirtschaft Österreichs beitragen und **IHR KAPITAL HOCHVERZINSLICH UND GUT ANLEGEN**, dann zeichnen Sie

KELAG-ANLEIHE

Zdravnik svetuje

(Nadaljevanje s 5. strani)

migreni, povod za migrene napade, ker skrčijo žilice v možganskih ovojnicah in v možganih. Domnevno so pri migreni merodajne tudi spremembe pritiska možganske tekočine. Popuščenje posameznega napada je pogostoma združeno s pomnoženim izločanjem svetlega seča, kar je posledica hipnega razdraženja medmožganskih središč.

Ker ima glavobol silno mnogo vzrokov, zamoremo podati samo splošna navodila za utešenje glavobola. Kdor ima čas, naj se pri nastopu glavobola takoj vleže in naj zaužije pomirjevalni prašek; obenem pa si naj dene mrzli obkladek na čelo. Tisti pa, ki ne utegne počivati, naj pije skodelico močne zrnate kave. Glavo pomočiti v mrzlo vodo in naknadno krepko frotiranje lasišča prinaša čestokrat olajšanje. Večerni glavobol s pomanjkljivo potrebo po spanju zatiramo s kopelmi rok in podlaktov v široki in globoki skledi s toplo vodo 35 °C v dobi 10 minut. Potem dolivamo zopet vodo s toploto 42 °C in kopamo roke nadalje skozi 15 minut. Ta procedura povroča močni dotok krvi v podlaktih in v rokah in zmanjša povišan pritisk v glavi.

Ljudje z občutljivimi žilnimi živci so izvanredno nagnjeni h glavobolu. Na take osebe vpliva vreme

Glava in glavobol

in trpijo hudo pod učinki južnega vetra, to je fena. Nagle spremembe vremena in gotova vremenska stanja vplivajo zelo neugodno na glavobol. Mili ukrepi za utrjevanje telesa, to je zračne kopeli z lahko gimnastiko, obilvanje z mrzlo vodo po Kneippu, zamorejo v takih slučajih uravnati pretakanje krvi v koži in krvni obtok v glavi znormalizirati. Nadalje je treba hrano spremeniti, kakor sledi: sadje pred vsakim večjim kosilom, uživanje mesa in alkoholnih pijač omejiti, 2-krat na teden se zadovoljiti s presno hrano in kajenje popolnoma opustiti. Skrbeti je treba nadalje za redno dnevno iztrebljanje in spodbuditi presnovo s pitnimi kopelmi.

Glede zdravljenja glavobola je potemtakem iz vsega navedenega jasno, da more pogosti glavobol prav presoditi samo zdravnik v bolnici, ki po temeljiti vsestranski preiskavi in z ugotovitvami po uporabi vseh kliničnih pripomočkov odredi ustrežno zdravljenje.

Pestro in zanimivo

Prosveta na — luni

Ravnatelj zvezdarne v Filadelfiji dr. De Witt je imel predavanje, v katerem je razlagal, da bo človek že čez nekaj let lahko potoval na mesec. Po letu 2000 bodo pa dani že vsi pogoji, da se na luni razvije nova omika. Od tod se bo lahko razširila še na druge planete. Govoril je povsem resno, ne da bi ga trkala pri tem luna.

Ceste spreminjajo svojo podobo

Vse kaže, da bodo cestišča evropskih mest kmalu spremenila svojo enolično podobo. Poti, ki vodijo v predmestja, bodo imele rdeči tlak, one, ki gredo okoli mesta, pa svetlomodrega. Cestišče v rumeni barvi bo že od daleč opozarjalo vozače, da tu ne smejo parkirati.

V Zahodni Nemčiji že izdelujejo tak cestni beton. Njegovim barvam ne moreta niti prah niti dež klo živlega.

Uran v švicarskih Alpah

Znanstveniki so odkrili pred kratkim tudi v švicarskih Alpah bogata ležišča urana, ki spada med najdragocenejše rude naše atomske dobe.